

Prilog 1:

**Vlada Crne Gore
Ministarstvo evropskih poslova**

**INFORMACIJA
O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI TOKOM 2024. GODINE**

Podgorica, mart 2025. godine

Sadržaj

<u>REZIME</u>	2
<u>1. IPA II (2014-2020)</u>	7
<u>1.1. GODIŠNJI AKCIONI IPA PROGRAMI</u>	7
<u>1.1.1. IPA 2016</u>	7
<u>1.1.2. IPA 2017</u>	7
<u>1.1.3. IPA 2018</u>	8
<u>1.1.4. IPA 2019</u>	9
<u>1.1.5. IPA 2020</u>	10
<u>1.1.6. HORIZONTALNA IZDVAJANJA</u>	11
<u>1.2. TVINING</u>	11
<u>1.2.1. TAJEKS</u>	12
<u>1.3. PROGRAMI UNIJE</u>	12
<u>1.4. IPARD II</u>	12
<u>1.5. VIŠEKORISNIČKI PROGRAMI IPA-E</u>	13
<u>1.5.1. INSTRUMENT ZA CIVILNO DRUŠTVO I PROGRAM ZA MEDIJE</u>	14
<u>1.6. INSTRUMENT ZA EVROPSKU INTEGRACIJU</u>	14
<u>1.7. ZAPADNOBALKANSKI INVESTICIONI OKVIR</u>	14
<u>2. PROGRAMI EVROPSKE TERITORIJALNE SARADNJE I MAKROREGIONALNE STRATEGIJE</u>	17
<u>3. IPA III (2021-2027)</u>	28
<u>3.1. IPA 2021</u>	28
<u>3.2. IPA 2022</u>	30
<u>3.3. IPA 2023</u>	32
<u>3.4. IPA 2024</u>	32
<u>3.5. IPA 2025-2027</u>	33
<u>3.6. IPARD III</u>	33
<u>4. REFORMSKA AGENDA ZA CRNU GORU 2024-2027 ZA INSTRUMENT EU ZA REFORME I RAST</u>	33

REZIME INFORMACIJE

Uz kontinuiranu potrebu za finansiranjem reformi u procesu pristupanja EU, tokom 2024. godine nastavljeno je ugovaranje i realizacija projekata u okviru **nacionalnih IPA programa** iz perspektive 2014–2020 (IPA II), kao i programiranje i sprovođenje projekata u okviru finansijske perspektive 2021–2027 (IPA III).

U cilju analize efikasnosti, kvaliteta, koherentnosti i usklađenosti sprovođenja svih projekata i aktivnosti u definisanim oblastima politika, kao i u cilju targetiranja budućih obaveza i aktivnosti u okviru IPA II i IPA III perspektive, 26. i 27. juna 2024. godine održan je sastanak Sektorskog nadglednog odbora, u vidu dvodnevni sastanaka grupisanih po IPA sektorima. Takođe, umjesto održavanja drugog polugodišnjeg sastanka, u dogovoru sa Delegacijom EU i uskladu sa relevantnim Priručnikom o procedurama, sprovedena je pisana procedura, nakon čega je finalna verzija izvještaja dostavljena Delegaciji EU 30. decembra 2024. godine. Takođe, u cilju nadgledanja cjelokupne efikasnosti, efektivnosti i usklađenosti sprovođenja EU podrške u Crnoj Gori, 25. novembra 2024. godine održan je Nadgledni IPA odbor.

Kada je u pitanju pravni osnov za sprovođenje godišnjih IPA II i IPA III programa, tokom 2024. godine potpisani su sljedeći finansijski sporazumi, kako slijedi:

- Finansijski sporazum za period 2021-2027 između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Instrumenta pretpristupne podrške IPA III (IPARD III), 24. januara 2024. godine;
- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, u ime Evropske unije, o izmjenama i dopunama Finansijskog sporazuma za period 2014–2020, zaključenog 7. juna 2021. godine, o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Instrumenta pretpristupne podrške IPA II (IPARD II), potpisan je 14. oktobra 2024;
- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije za proširenje trans-evropske saobraćajne mreže u Crnoj Gori, Ruta 4, dionica Mateševo-Andrijevića u okviru Višegodišnjeg akcionog plana za period 2024-2027, 2. decembra 2024. godine;
- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2024. godinu, 13. decembra 2024. godine;
- Dopuna Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2022. godinu, 19. decembra 2024. godine;
- Dopuna Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2021. godinu, 26. decembra 2024. godine.

U dijelu programiranja IPA-e III, tokom 2024. godine, finalizovani su višegodišnji operativni programi za period 2024-2027, za oblasti 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i socijalne politike i oba programa su usvojena odlukom 5. avgusta 2024. godine. Ujedno je i započeto programiranje programa IPA 2025-2027, u okviru koga su prvi nacrti akcija dostavljeni Delegaciji EU na komentare u novembru 2024. godine.

Tabela 1: Sumarni podaci o opredijeljenim, ugovorenim i isplaćenim EU sredstvima kroz nacionalne IPA II i IPA III programe, koji se sprovode indirektno:

Akcioni program/ Finansijski sporazum	Ugovorno tijelo/Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje	Datum potpisivanja Finansijskog sporazuma	Rok ugovaranja	Ukupna alokacija (EU+nacionalno kofinansiranje)	Ugovoreno	Isplaćeno
				(u eurima)	u % od ukupne alokacije	u % od ukupne alokacije

					Decembar 2024.	Decembar 2024.
IPA II 2014	CFCU			18.435.086,18	98,36%	95,38%
IPA II 2014	Uprava kapitalnih projeketa (UKP)	12/10/2015	12/10/2018	5.542.192,56	100,00%	100,00%
IPA II 2014	Programi Unije			1.584.129,52	100,00%	100,00%
IPA II 2015	Programi Unije	9/22/2016	9/22/2019	3.272.160,68	94,71%	94,71%
	DBP Integrisano upravljanje granicom (IUG)			20.000.000,00	100,00%	99,34%
SOPEES 2015 - 2017	CFCU	7/11/2018	12/31/2022	17.094.215,01	96,51%	91,00%
SOPEES 2015 - 2017	UKP			905.785,00	88,02%	66,81%
IPA II 2016	CFCU	12/22/2017	12/22/2020	5.280.248,00	90,94%	68,88%
IPA II 2016	UKP			10.450.068,43	96,51%	95,26%
IPA II 2017	CFCU	12/17/2018	12/17/2021	2.898.000,00	97,69%	88,08%
IPA II 2017	UKP			12.111.494,00	92,68%	77,58%
IPA II 2017	Programi Unije			1.914.705,00	91,85%	91,85%
IPA II 2017	DBP Reforma javne uprave (RJU)			15.000.000,00	100,00%	56,15%
IPA II 2018	CFCU	12/2/2019	12/2/2022	2.060.000,00	96,14%	81,44%
IPA II 2018	UKP			28.518.893,00	117,41%	86,73%
IPA II 2018	Programi Unije			4.131.132,00	95,59%	95,59%
IPA II 2020	CFCU	8/28/2020	8/28/2023	9.238.234,94	96,95%	74,09%
IPA II 2020	Programi Unije			2.000.000,00	44,81%	44,81%
IPA II 2016/2017/2020	DBP Kovid-19			40.000.000,00	100,00%	100,00%
CFCU				55.005.784,13	96,10%	83,14%
UKP				57.528.432,99	98,92%	85,28%
Programi Unije				12.902.127,20	85,39%	85,39%
Direktna budžetska podrška (DBP)				75.000.000,00	100,00%	85,16%
UKUPNO IPA II				200.436.344,32	94,64%	84,62%
IPA III 2021	CFCU	12/15/2022	12/15/2025	2.800.000,00	15,35%	3,07%
IPA III 2021	UKP			7.982.353,00	18,04%	6,46%
IPA III 2022	DBP RJU	6/6/2023	6/6/2026	10.500.000,00	100,00%	33,33%
	DBP IUG			12.000.000,00	100,00%	33,33%
IPA III 2023	SBS	2/27/2023	2/27/2026	30.000.000,00	100,00%	90,00%
IPA III 2024	CFCU	12/13/2024	12/13/2027	7.680.000,00	0,00%	0,00%
IPA III 2024	UKP			6.875.000,00	0,00%	0,00%
CFCU				10.480.000,00	7,67%	1,53%
UKP				14.857.353,00	9,02%	3,23%
Direktna budžetska podrška (DBP)				52.500.000,00	100,00%	52,22%
UKUPNO IPA III				77.837.353,00	47,63%	23,74%
UKUPNO CFCU (IPA II + IPA III)				65.485.784,13		

UKUPNO UKP (IPA II + IPA III)	72.385.785,99		
UKUPNO Programi Unije (IPA II)	12.902.127,20		
UKUPNO DBP (IPA II + IPA III)	127.500.000,00		

Tabela 2: Sumarni podaci o opredijeljenim, ugovorenim i isplaćenim EU sredstvima kroz nacionalne IPA II i IPA III programe, koji se sprovode direktno:

Akциони program/ Finansijski sporazum	Datum potpisivanja Finansijskog sporazuma	Rok ugovaranja	Ukupna alokacija (EU+nacionalno kofinansiranje) (u eurima)	Isplaćeno	Isplaćeno
				u % do decembra 2024.	u % do decembra 2024.
IPA II 2014	12/10/2015	12/10/2018	21.288.220,00	20.741.971,17	20.741.971,17
IPA II 2015			25.135.235,00	24.914.099,21	24.827.469,87
IPA II 2016	12/22/2017	12/22/2020	22.948.900,00	18.362.951,43	18.277.116,27
IPA II 2017	12/17/2018	12/17/2021	28.511.103,00	26.720.074,95	25.447.136,09
IPA II 2018	12/2/2019	12/2/2022	36.186.977,00	36.020.424,45	31.448.789,08
IPA II 2020	8/28/2020	8/28/2023	17.565.975,00	17.339.535,00	15.957.619,65
UKUPNO IPA II			151.636.410,00	144.099.056,21	136.700.102,13
IPA III 2021	12/15/2022	12/15/2025	37.517.000,00	28.341.745,95	11.587.474,92
IPA III 2022	6/6/2023	6/6/2026	40.320.000,00	34.977.273,70	12.179.324,97
IPA III 2023	2/27/2023	2/27/2026	30.000.000,00	30.000.000,00	27.000.000,00
IPA III 2024	12/13/2024	12/13/2027	26.600.000,00	-	-
IPA III 2024-2027 (autoput BB)	12/2/2024	12/2/2027	100.000.000,00	-	-
IPA III 2024-2027 (Prozor 3)			38.787.500,00	-	-
IPA III 2024-2027 (Prozor 4)			26.900.000,00	-	-
UKUPNO IPA III			300.124.500,00	93.319.019,65	50.766.799,89
UKUPNO IPA II i IPA III			446.053.910,00	237.418.075,86	187.466.902,02

U dijelu **podrške regionalnim projektima**, tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je s redovnim aktivnostima u dijelu programiranja i sprovođenja programa Višekorisničke IPA-e, kao i Zapadnobalkanskog investicionog okvira. S tim u vezi, tokom 2024. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje deset nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima za koje je EU opredijelila oko 16,25 miliona eura. Nastavljeno je sprovođenje osam investicionih grantova za koje je doprinos EU 298,75 milion eura. Dodatno, završena su dva poziva za dostavljanje projekata Zapadnobalkanskog

investicionog okvira, na kojima je odobreno dodatnih 74,5 miliona eura za nove infrastrukturne projekte.

Tabela 3: Sumarni podaci po programima za Zapadnobalkanski investicioni okvir:

Zapadnobalkanski investicioni okvir		
Broj odobrenih projekata		Iznos odobrenih sredstava
Tehnička podrška	53	68.582.453,00 eura
Investicioni grantovi	17	343.778.330,00 eura
UKUPNO	70	412.360.783,00 eura

Kroz **Reformsku agendu Crne Gore 2024-2027** za Instrument EU za reforme i rast za Crnu Goru je alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Usaglašena finalna verzija Reformske agende usvojena je na sjednici Vlade 26. septembar 2024. godine, a dostavljena Evropskoj komisiji 3. oktobra 2024. godine.

U okviru IPA II i IPA III **programa evropske teritorijalne saradnje** do kraja 2024. godine ugovoreno je ukupno 504 projekata sa učešćem crnogorskih organizacija i institucija, odnosno 399 u okviru trilateralnih i transnacionalnih programa, u okviru kojih je za crnogorske partnere opredijeljeno 80,84 miliona eura, i 105 u okviru bilateralnih programa, ukupne vrijednosti 39,81 miliona eura.

Što se tiče prekograničnih programa, tokom 2024. godine objavljen je Poziv za dostavljanje predloga projekata u okviru Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo (IPA III). Tokom izvještajnog perioda završen je postupak ugovaranja projekata odobrenih u okviru Četvrtog poziva Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija (IPA II). Krajem 2024. godine, ugovorena su 4 projekta u okviru Programa Crna Gora – Albanija (IPA II) ukupne vrijednosti 1,8 miliona eura. Takođe, ugovoren je jedan projekat koji je odobren u okviru Trećeg poziva Programa prekogranične saradnje Srbija - Crna Gora (IPA II). U toku izvještajnog perioda ugovoreno je 5 projekata u okviru Prvog poziva Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora (IPA III), ukupne vrijednosti 2,44 miliona eura.

Tokom 2024. godine ugovoreni su novi projekti u okviru trilateralnih Interreg IPA programa saradnje Južni Jadran i Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora, kao i u okviru Programa Dunavskog regiona i IPA Jadransko-jonskog programa, kao i u okviru međuregionalnog programa Interreg Evropa. Osim toga, u 2024. godini objavljeni su pozivi za dostavljanje projektnih predloga u okviru Interreg IPA Programa saradnje Južni Jadran, Interreg Euro MED programa, Programa saradnje URBACT IV i Međuregionalnog programa Interreg Evropa.

Tabela 4: Projekti evropske teritorijalne saradnje ugovoreni u okviru finansijske perspektive IPA II:

Naziv programa	Br. ugovorenih projekata u kojima učestvuju crnogorski korisnici	Ukupna vrijednost (EUR) za crnogorske partnere
Interreg Mediteranski program transnacionalne saradnje (MED)	28	2.600.000,00
Dunavski transnacionalni program	15	1.500.000,00
Interreg Jadransko – Jonski program (ADRION)	32	4.100.000,00
Trilateralni program Italija –	85	20.300.000,00

Albanija – Crna Gora		
Trilateralni program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora	45	12.700.000,00
Program prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija	25	10.707.023,21
Program prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo	24	9.049.931,04
Program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora	31	8,535,773.49
Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora	20	9,078,708.00
UKUPNO	305	78.571.435,74

Tabela 5: Projekti evropske teritorijalne saradnje ugovoreni u okviru finansijske perspektive IPA III:

Naziv programa	Broj ugovorenih projekata u kojima učestvuju crnogorski korisnici	Ukupna vrijednost (EUR) za crnogorske partnere
Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora	5	2.441.091,35
Program prekogranične saradnje Južni Jadran	40	8.287.077,15
Trilateralni program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora	29	12.879.293,72
Program Dunavskog regiona	36	5.424.222,63
IPA Jadransko-jonski program	54	7.918.033,87
Interreg Euro-MED program	16	3.055.916,58
Program saradnje URBACT IV	5	364.660,94
Interreg Evropa	14	1.716.738,00
UKUPNO	199	42.087.034,24

1. IPA II (2014-2020)

Prema Revidiranom indikativnom strategijskom dokumentu za Crnu Goru za IPA-u 2014-2020, koji je Evropska komisija usvojila u avgustu 2018. godine, Crnoj Gori je tokom sedmogodišnjeg perioda kroz nacionalne programe IPA-e II na raspolaganju 279,1 milion eura. Podrška je usmjerena kroz šest sektora (Demokratija i upravljanje; Vladavina prava i temeljna prava; Životna sredina, klimatske akcije i energetika; Saobraćaj; Konkurentnost, inovacije, poljoprivreda i ruralni razvoj; i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika). Dodatno, Crna Gora učestvuje u programima regionalne i teritorijalne saradnje, koji predstavljaju sedmi sektor, za koje je Evropska komisija opredijelila 860 miliona eura za sve države korisnice.

Tokom 2024. godine, nastavljen je rad na implementaciji projekata koji se sprovode u okviru programa IPA II. S tim u vezi, u skladu sa planiranom dinamikom, nastavljena je implementacija preostalih akcija koji se sprovode u okviru programa IPA 2016, IPA 2017, IPA 2018 i IPA 2020.

1.1. GODIŠNJI AKCIONI IPA PROGRAMI

Kada su u pitanju IPA II programi, sprovođenje svih ugovora obuhvaćenih programima IPA 2014 i IPA 2015 je uspješno završeno, kao i Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017.

1.1.1. IPA 2016

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2016. potpisan je 22. decembra 2017. godine, dok su 28. avgusta 2020. godine, odnosno 31. oktobra 2022. godine, potpisane dopune sporazuma.

Ukupna vrijednost programa je 41,1 milion eura (od čega je 37,6 miliona eura obezbijedeno iz sredstava IPA-e, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 3,5 miliona eura) i njime su podržane sljedeće akcije:

U sektoru **Životna sredina i klimatska akcija**, akcija *Jačanje kapaciteta i aktivnosti vezanih za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine*, ukupne vrijednosti 13,4 miliona eura (od čega je doprinos EU 11,4 miliona eura i 2 miliona eura nacionalno kofinansiranje).

Akcija se sprovodila kroz 2 ugovora o uslugama, 4 ugovora o nabavkama i jednu grant šemu i sprovođenje svih ugovora je završeno 21. decembra 2024. godine.

U sektoru **Konkurentnosti i inovacija**, akcija *Osnaživanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori*, ukupne vrijednosti 5,62 miliona eura (doprinos EU 5,05 miliona eura i 570 hiljada eura nacionalno kofinansiranje).

U okviru ove akcije su uspješno realizovani svi ugovori koji su akcijom predviđeni, zaključno sa 1. julom 2024. godine.

1.1.2. IPA 2017

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio II, koji se odnosi na podršku sprovođenju Strategije reforme javne uprave, potpisan je 16. januara 2018. godine, dok su dopune sporazuma potpisane 24. februara i 30. novembra 2020. godine. Finansijski sporazum za godišnji akcioni program za 2017. godinu, dio I, koji obuhvata sektor saobraćaja i Instrument

za evropsku integraciju, potpisan je 17. decembra 2018. godine, dok su dopune sporazuma potpisane 9. novembra 2021. godine i 31. oktobra 2022. godine.

Ukupna vrijednost programa je 48,9 miliona eura (od čega EU sredstva iznose 44,55 miliona eura a nacionalno kofinansiranje 3,57 miliona eura). Programom su podržane sljedeće akcije:

U sektoru **Saobraćaj**, u okviru akcije *Unapređenje i razvoj sektora saobraćaja*, ukupne vrijednosti 12,1 miliona eura (od čega je 9,65 miliona eura doprinos EU i 2,47 miliona eura nacionalno kofinansiranje), planirano je i potpisano 8 ugovora za čije sprovođenje je zadužena Uprava kapitalnih projekata. Ukupna vrijednost svih ugovora je 10,8 miliona eura. Cilj akcije je unapređenje uslova saobraćaja i stanja željezničke linije Bar–Vrbnica, unapređenje sigurnosnih standarda za pomorski saobraćaj i saobraćaj unutrašnjim plovnim putevima, kao i unapređenje kapaciteta institucija u oblasti saobraćaja za sprovođenje pravne tekovine EU.

Do sada je završeno sprovođenje svih ugovora osim dva ugovora o uslugama čija implementacija će se završiti do kraja drugog kvartala 2025. godine.

U sektoru **Demokratija i upravljanje**, sredstva su, u vidu direktne budžetske podrške opredijeljena za sprovođenje *Strategije reforme javne uprave* u ukupnom iznosu od 15 miliona eura. Prva (fiksna) tranša je uplaćena 28. novembra 2018. godine u iznosu od 4 miliona eura, dok je prva (varijabilna) tranša uplaćena 28. novembra 2019. godine u iznosu od 2,07 milion eura. Preostali iznos od 1,9 miliona eura opredijeljen je za implementaciju projekta *Razvoj elektronskih usluga i digitalne infrastrukture, kao odgovor na krizu uzrokovanu virusom COVID-19*, koji je potpisan sa UNDP-jem. Isplata druge varijabilne tranše je izvršena 17. decembra 2021. godine, u ukupnom iznosu od 2,3 miliona eura. Dodatno, u okviru programa su uspješno realizovane i aktivnosti kroz projekte finansirane iz komplementarne tehničke podrške, u ukupnom iznosu od 3 miliona eura. Svi projekti planirani u okviru programa su završeni i Crnoj Gori su isplaćena sredstva u iznosu od 56,15% ukupnog opredijeljenog iznosa.

1.1.3. IPA 2018

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2018. godinu potpisan je 2. decembra 2019. godine, dok su dopune sporazuma potpisane: dopuna 1 – 30. novembra 2020. godine, dopuna 2 – 23. februara 2021. godine, dopuna 3 – 26. avgusta 2022. i dopuna 4 – 29. novembra 2022. godine. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava je 49,33 miliona eura, od čega je 47,27 miliona eura doprinos EU i 2,06 miliona eura nacionalno kofinansiranje.

Sektor **Vladavina prava i temeljna prava** je sa 13,5¹ miliona eura podržan kroz akciju *Podrška sektoru Vladavine prava i temeljnih prava*. U okviru navedene akcije, podrška je usmjerena na 3 podsektora: (1) pravosuđe, (2) sprovođenje zakona i (3) temeljna prava, shodno prioritetima i obavezama koje proističu iz završnih mjerila za 23. i 24. pregovaračko poglavlje. Akcija se sprovodi kroz 16 ugovora pod indirektnim upravljanjem – od strane Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU) Ministarstva finansija i Uprave za kapitalne projekte (UKP).

Od ukupne vrijednosti programa, CFCU je odgovoran za sprovođenje trinaest ugovora ukupne vrijednosti 2,06 miliona eura, čiji su korisnici Uprava prihoda i carina i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Za sada je uspješno je realizovano 11 ugovora (od kojih je u 2024.

---

¹ Svi ugovori su ugovoreni u skladu sa rokom za ugovaranje programa (2. decembar 2022. godine), uz značajno povećanje ukupne vrijednosti akcije zbog povećanja nacionalnog kofinansira – ukupno 21,4 miliona eura.

godini realizovan ugovor *Nabavka opreme za vršenje kontrolne funkcije Uprave carina - ručni detektori za tragove eksploziva i narkotika - Lot 5*). Sprovođenje ugovora *Podrška Upravi carina Crne Gore u nadogradnji Carinskog informacionog sistema (CIS)* produženo je do 30. novembra 2025. godine, dok je ugovor *Isporuka i ugradnja montažnog Data centra sa isporukom i ugradnjom opreme – ISO kontejner* suspendovan zbog problema u implementaciji.²

U okviru iste akcije, u nadležnosti UKP su sljedeća 3 ugovora:

- *Rekonstrukcija i prilagođavanje sudova za pristup i kretanje osoba sa smanjenom pokretljivošću i osoba s invaliditetom, poboljšanje energetske učinkovitosti objekata* – Radovi su u svim sudovima završeni 30. aprila 2024. godine, a potvrda o privremenom prihvatanju radova potpisana je 10. maja 2024. godine kada je otpočeo da teče period za otklanjanje nedostataka, odnosno garantni period;
- *Izgradnja objekata za potrebe Uprave za izvršenje kaznenih sankcija (UIKS) u Danilovgradu* – realizacija ugovora je toku. Međutim, zbog rješavanja imovinsko-pravnog pitanja u vezi sa postavljanjem visokonaponskih vodova, dolazi do izvjesnog pomjeranja inicijalnih rokova u vezi sa planiranim radovima. Kako eksproprijacija nije bila predviđena Kapitalnim budžetom za 2024. godinu, Vlada Crne Gore je 12. decembra 2024. godine odobrila preraspodjelu iznosa od 300.608 eura sa UIKS-a na UKP za 2025. godinu. Do 20. februara 2025. godine, ukupna stopa finansijske realizacije je iznosila 58,17%;
- *Nadzor nad radovima za Poboljšanje infrastrukture objekata u okviru vladavine prava i temeljnih prava*. Ugovor se sprovodi u skladu sa ugovornim obavezama.

U okviru sektora **Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika**, sprovodi se akcija *Jačanje kvaliteta i pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama* vrijednosti 17,5 miliona eura od kojih je 8 miliona eura Crnoj Gori dodijeljeno kao nagrada za ostvareni učinak u korišćenju pretprijetne podrške, dok je 9,5 miliona eura preusmjereno iz sektora Poljoprivreda i ruralni razvoj, u cilju sprečavanja širenja virusa COVID-19 i sredstva su namijenjena jačanju podrške iz oblasti javnog zdravlja. Najznačajnija aktivnost projekta se odnosi na izgradnju novog objekta za dvije klinike (Klinika za infektivne bolesti i Klinika za dermatovenerologiju) u Kliničkom centru u Podgorici i unapređenja zdravstvenog sistema, kako bi bio u stanju da na najbolji način odgovori aktuelnim i budućim izazovima. Projekat se realizuje kroz 3 ugovora o radovima, 1 ugovor o nabavci opreme i 3 ugovora o uslugama i sprovođenje svih ugovora je u toku.

Svi ugovori su uspješno realizovani, izuzev komponente projekta koja se odnosi na *opremanje Operativnog centra za vandredne situacije*, jer je zbog izvjesnih kašnjenja, ugovor još uvijek u fazi realizacije. Takođe, radovi na objektu klinika za infektivne i kožne bolesti su uspješno završeni i iste su zvanično otvorene 19. decembra 2024. godine.

1.1.4. IPA 2019

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine, dok je dopuna sporazuma potpisana 30. novembra 2021. godine. Ukupan iznos alokacije je 30 miliona eura bez nacionalnog kofinansiranja.

Program uključuje direktnu budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID-19* za koju je opredijeljen iznos od 28,3 miliona eura, dok su preostala sredstva, u iznosu od 1,7 miliona eura, opredijena za Instrument za evropsku integraciju. Sva sredstva su uspješno ugovorena i isplaćena, a ugovorno tijelo je Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori.

² Problemi se odnose na neslaganja između tehničke ponude i isporučene opreme i CFCU je tokom marta 2025. godine ugovornoj kompaniji uputilo zahtjev za raskid ugovora.

1.1.5. IPA 2020

Financijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2020. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine, dok je rok za ugovaranje programa istekao 28. avgusta 2023. godine, kada su svi ugovori koji su ovim programom predviđeni uspješno ugovoreni. Ukupna vrijednost programa je 33,1 miliona eura, od čega je 31,7 miliona eura doprinos Unije ovom programu, dok je obaveza kofinansiranja Crne Gore 1,4 miliona eura. Podrška je fokusirana na tri sektora: Demokratija i upravljanje, Vladavina prava i temeljna prava, Konkurentnost i inovacije i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike.

Kroz program IPA 2020, u sektoru **Vladavina prava i temeljna prava** nastavljena je podrška vladavini prava kroz akciju Podrška EU vladavini prava u Crnoj Gori (EUROL III), kroz ugovor o grantu u vrijednosti od 2,5 miliona eura je potpisan u novembru 2021. godine. Od ovog iznosa, 150.000 eura je bilo predviđeno za nabavku strateške opreme za crnogorske pravosudne i policijske organe (poglavlja 23 i 24 procesa pristupanja EU). Projekat je sprovodila Agencija za ekonomsku saradnju i razvoj Austrije, u saradnji sa Ministarstvom pravde i Ministarstvom unutrašnjih poslova Austrije, kao i Ministarstvom unutrašnjih poslova Italije i projekat se nadovezuje na rezultate postignute tokom prethodnih projekata EUROL I i EUROL II. Četvrti, ujedno i završni sastanak Upravnog odbora projekta održan je 15. marta 2024. godine. Realizacija projekta je uspješno završena.

U okviru sektora **Konkurentnost i inovacije, Poljoprivreda i ruralni razvoj** sprovodi se akcija *Jačanje konkurentnosti i inovativnih kapaciteta privatnog sektora u Crnoj Gori*, ukupne vrijednosti 4,35 miliona eura, od kojih 4 miliona eura čine bespovratna sredstva EU, dok kofinansiranje iznosi 0,35 miliona eura.

Akcija doprinosi povećanju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i kapaciteta za inovacije o pružanju adekvatnih savjetodavnih usluga privatnom sektoru, podržavajući razvoj Strategije pametne specijalizacije (S3) i razvoj ženskog i preduzetništva mladih u cilju jačanja kapaciteta malih i srednjih preduzeća za stvaranje pristojnih radnih mjesta. Pored toga, podrška je usmjerena na povećanje administrativnih kapaciteta i nivoa usklađenosti sa pravnom tekovinom EU u oblasti konkurentnosti i inovacija. Akcija se sprovodi kroz 8 ugovora – 2 grant šeme³, 4 ugovora o uslugama i 2 ugovora o nabavkama. Sprovođenje svih ugovora je u toku.

U okviru sektora **Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike** sprovodi se akcija *EU za pametni i inkluzivni rast – zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020* u iznosu od 7,73 miliona eura, od kojih su 6,7 miliona eura bespovratna sredstva EU, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 1,03 miliona eura. Akcija doprinosi pametnom i inkluzivnom ekonomskom rastu i rodnoj ravnopravnosti u Crnoj Gori kroz poboljšanje mogućnosti zapošljavanja za sve građane i unapređenje društvene integracije marginalizovanih i ranjivih grupa. Planirani rezultati će se postići kroz pojačanu inkluziju i zapošljivost dugotrajno nezaposlenih, sa fokusom na korisnike socijalne zaštite, žene, mlade i osobe sa invaliditetom, kroz podršku životu u zajednici i kroz lokalne inicijative za zapošljavanje.

Akcija se sprovodi kroz 2 grant šeme od kojih je za sprovođenje jedne zaduženo Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga kao i Ministarstvo socijalnog staranja, demografije i brige o porodici, dok je druga grant šema u nadležnosti Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija (MPNI).

---

³ U oblasti inovativnih kapaciteta privatnog sektora sa fokusom na inovativna MSP trenutno je u toku realizacija sedam grant ugovora, dok je jedan ugovor raskinut u maju 2024. godine zbog propusta korisnika granta da obezbijedi potrebnu bankarsku garanciju.

U okviru grant šeme *Podrška zapošljavanju, socijalnoj inkluziji i socijalnom preduzetništvu* potpisano je 24 ugovora od čega je sprovođenje 9 ugovore završeno, dok je i dalje u toku sprovođenje 15 ugovora. U okviru druge grant šeme *Naučni potencijal kao podrška razvoju inovacija* potpisano je 9 ugovora, od čega je jedan ugovor prekinut⁴, 3 ugovora su završena, dok je realizacija 5 ugovora i dalje u toku.

Pored navedenih grant šema, u okviru akcije sprovodi se 1 ugovor o nabavci opreme, 1 tvining i 2 ugovora o uslugama. Sprovođenje pomenutih ugovora je u toku, osim tvininga *Ojačani kapaciteti Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u pogledu primjene aktivnih mjera tržišta rada, budućeg učešća u ESF-u i olakšavanja mobilnosti radne snage* koji je zvanično završen 31. decembra 2024. godine.

1.1.6. HORIZONTALNA IZDVAJANJA

Sastavni dio godišnjih programa predstavljaju i izdvajanja za sljedeće horizontalne akcije:

- Instrument za civilno društvo, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno ukupno 14,5 miliona eura;
- Regionalni stambeni program, za koji je u 2014. godini izdvojeno 1,5 miliona eura;
- Instrument pretpristupne podrške za ruralni razvoj (IPARD II) za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 39 miliona eura;
- Podrška učešću Crne Gore u programima EU, za koje je za period 2014-2020 izdvojeno 7,7 miliona eura;
- Instrument za evropsku integraciju, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 18,3 miliona eura;
- Izdvajanja za izbjegličku krizu, koja za period 2016-2019 iznose 8,4 miliona eura.

1.2. TVINING

Kada je Tvinig instrument u pitanju, tokom izvještajnog perioda objavljeni su pozivi za podnošenje ponuda za četiri tvinig projekta i završena evaluacija pristiglih ponuda za navedene projekte koji se finansiraju sredstvima iz IPA 2022 programa:

- za projekat čiji je korisnik Komisija za tržište kapitala, *Jačanje odredbi korporativnog upravljanja i administrativnih kapaciteta Komisije za tržište kapitala Crne Gore*, u iznosu od 150,000 eura izabrana je Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga (HANFA). Implementacija projekta je otpočela 10. decembra 2024. godine;
- za komplementarnu podršku u iznosu od 1,5 miliona eura iz direktne budžetske podrške za *integrisano upravljanje granicom*, čiji je korisnik Ministarstvo unutrašnjih poslova, izabran konzorcijum na čijem čelu je Slovačka kao vodeći partner i Slovenija kao junior partner. Sprovođenje ugovora otpočelo početkom oktobra 2024. godine;
- za projekat *Jačanje administrativnih kapaciteta Instituta za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore u vezi sa zahtjevima pristupanja EU*, čiji je korisnik Institut za lijekove i medicinska sredstva, u vrijednosti od 249,502 eura odabrana je Malteška uprava za lijekove i projekat je počeo sa sprovođenjem 14. novembra 2024. godine;
- za projekat čiji je korisnik Odjeljenje za suzbijanje nepravilnosti i prevara Ministarstva finansija (AFCOS), *Dalje unapređenje funkcionisanja crnogorskog AFCOS sistema u cilju efikasne zaštite finansijskih interesa EU*, u iznosu od 250,000 eura izabrano je Ministarstvo finansija Hrvatske, tačnije Uprava za finansijsko upravljanje, internu reviziju i nadzor, Služba za koordinaciju sistema za borbu protiv nepravilnosti i prevara u vezi sa korišćenjem EU fondova/AFCOS. Implementacija projekta otpočela 20. avgusta 2024. godine.

---

⁴ U pitanju je ugovor CFCU/MNE/208 u okviru grant šeme za koju je zaduženo MPNI koji je raskinut jer je glavni aplikant obavijestio CFCU da nije u stanju da obezbijedi potrebnu finansijsku garanciju.

Pored navedenih, u novembru 2024. godine je objavljen poziv za podnošenje ponuda za ugovor *Podrška regulaciji finansijskih usluga u Crnoj Gori*, čiji su korisnici Centralna banka, Agencija za nadzor osiguranja i Ministarstvo finansija, u iznosu od 1,8 milion eura, a finansira se sredstvima iz IPA 2024 programa. U toku je evaluacija pristiglih ponuda i u narednom periodu se očekuje početak njegove implementacije.

Takođe, u 2024. godini je otpočela i realizacija tvining ugovora *Jačanje kapaciteta u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja za buduću implementaciju zajedničke poljoprivredne politike (ZPP)*, koji se finansira iz programa IPA 2021 u iznosu od 1.900.000,00 eura. Korisnik je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a sprovodiće ga Austrija, Francuska, Mađarska i Slovenija. Implementacija projekta je otpočela 1. februara 2024. godine.

1.2.1 TAJEKS

Tokom 2024. godine posredstvom Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX), za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 31 događaj (radionice, ekspertske misije i studijske posjete), uz ekspertsku podršku sljedećih država članica EU:

Država	Broj događaja
Austrija	2
Belgija	4
Češka	1
Italija	2
EU institucije	1
Slovenija	4
Hrvatska	7
Litvanija	1
Malta	1
Finska	1
Grčka	2
Mađarska	1
Portugal	2
Rumunija	2
Ukupno	31

Kada su u pitanju oblasti u kojima je pružena podrška, najveći broj događaja je organizovan u okviru sljedećih oblasti: pravda i unutrašnji poslovi, unutrašnje tržište, poljoprivreda i bezbjednost hrane, životna sredina. Neophodno je pomenuti da su predstavnici Crne Gore učestvovali na TAIEX događajima koji su organizovani za više država istovremeno. Tokom 2024. godine organizovano je 37 takvih događaja.

1.3. PROGRAMI UNIJE

Programi Evropske unije usmjereni su na ekonomsku, socijalnu i političku integraciju prvenstveno država članica EU, uz mogućnost postepenog uključivanja država kandidata za članstvo. U okviru finansijske perspektive 2021-2027, Crna Gora učestvuje u deset programa Unije: Horizont 2020, Erasmus+, Kreativna Evropa, Građani, jednakost, prava i vrijednosti, Carine, Evropski program za zapošljavanje i inovacije (EaSI), Fiskalis, EU 4 Health, Digitalna Evropa i Program jedinstvenog tržišta.

Tokom 2024. godine resorna ministarstva su nastavili koordinaciju svih 10 programa za koje je potpisan sporazum sa Evropskom komisijom.

1.4. IPARD II

Kada je IPARD II u pitanju, nastavljen je rad na sprovođenju ugovora potpisanih kroz prethodne objavljene javne pozive, s obzirom na to da je rok za korišćenje dostupnih IPARD II sredstava isticao krajem 2024. godine. Takođe, tokom izvještajnog perioda, radilo se na pripremi Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o izmjenama i dopunama Finansijskog sporazuma za period 2014-2020, posljednji put zaključenog 7. juna 2021. godine o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Instrumenta pretrpripustupne podrške IPA II, koji je od strane ministarke evropskih poslova M. Gorčević potpisan 14. oktobra 2024. godine. Dodatno, 6. decembra 2024. Crna Gora je od strane Evropske komisije obaviještena u vezi sa zaključenjem formalnosti za izmijenjeni Finansijski sporazum (2014–2020), kojim se dodjeljuje akreditacija za upravljanje budžetskim sredstvima u okviru Mjere 9 IPARD II programa.

Tokom 2024. nije bilo novih javnih poziva u okviru IPARD II programa, ali je nastavljeno ugovaranje za Mjeru 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava. Ugovoren je ukupno 231 projekat, u ukupnom iznosu investicija od 14.345.915 eura. Takođe, isplaćena su tri avansa za Mjeru 7, u ukupnom iznosu od 105.220,02 eura. Samim tim, dosadašnje aktivnosti su rezultirale uspješnom realizacijom 748 projekata. Zahvaljujući IPARD programu, crnogorski poljoprivrednici su modernizovali proizvodnju kroz 84 projekta u okviru kojih su izgrađeni ili rekonstruisani objekti kroz Mjeru 1 i Mjeru 3, pri čemu su isplaćene investicije u iznosu od 25,6 miliona eura. Pomenuti projekti i sprovedene aktivnosti će ujedno rezultirati poboljšanim kvalitetom proizvoda, povećanjem obima proizvodnje, većom konkurentnošću i dostizanjem EU standarda u oblasti bezbjednosti hrane u primarnom i prerađivačkom sektoru. Što se tiče investicija u mehanizaciju, podržano je 627 projekata u iznosu od 47,6 miliona eura i nabavljeno 467 traktora sa iznosom podrške od 8,2 miliona eura. Zahvaljujući uspješnoj implementaciji, poljoprivredni proizvođači i prerađivači su do kraja 2024. iskoristili blizu 90 odsto raspoloživih sredstava oprediljenih kroz IPARD II program, odnosno oko 35 miliona.

1.5. VIŠEKORISNIČKI PROGRAMI IPA-E

Akcije koje su podržane kroz program Višekorisničke IPA-e direktno priprema i sprovodi Evropska komisija, s ciljem promovisanja regionalne saradnje u skladu s prioritetima koji su definisani u relevantnim strateškim dokumentima.

Tokom 2024. godine, Crna Gora je nastavila sa redovnim aktivnostima u okviru Višekorisničke IPA-e, uključujući sprovođenje postojećih programa i programiranje novih inicijativa. Evropska komisija je koordinirala pripremu nacrtu akcija za Višekorisničku IPA-u za 2024. godinu, dok je Crna Gora dostavila svoje komentare na predložene projekte i prioritete. U Podgorici je 7 i 8. marta 2024. godine, održan redovni i redovni Koordinacioni sastanak u vezi sa programiranjem IPA-e.

Kada je Višekorisnički program za 2024. godinu u pitanju, program uključuje akcije ukupne vrijednosti od 432.67 miliona eura, raspoređenih kroz tri odvojene finansijske odluke Evropske komisije:

1. *Višekorisnički višegodišnji akcioni plan za podršku Zapadnobalkanskom investicionom okviru (2024–2027)* - Evropska komisija je 2. aprila 2024. godine usvojila Odluku o finansiranju Višekorisničkog višegodišnjeg akcionog plana za podršku Zapadnobalkanskom investicionom okviru u korist Zapadnog Balkana za period 2024-2027. Ukupan doprinos EU za implementaciju ovog akcionog plana iznosi 1 milijardu eura za sve države korisnice programa. Akcioni plan obuhvata tri glavne komponente: Održiva povezanost (saobraćaj, energija i digitalizacija); Zelena tranzicija; Konkurentnost, inovacije, digitalna tranzicija i inkluzivni rast;

2. *Višekorisički godišnji akcioni plan u korist Zapadnog Balkana i Turske za 2024. godinu* - Evropska komisija je 28. februara 2024. godine usvojila Odluku o finansiranju Višekorisičkog godišnjeg akcionog plana u korist Zapadnog Balkana i Turske za 2024. godinu. Ukupan doprinos EU za implementaciju ovog akcionog plana iznosi 128, 22 miliona eura. Program obuhvata 10 akcija koje pokrivaju različite oblasti, uključujući vladavinu prava, socijalnu inkluziju, dobro upravljanje, digitalnu tranziciju, zapošljavanje i regionalnu saradnju.

3. *Višekorisički višegodišnji akcioni plan za Program EU za civilno društvo i medije (2024–2025)*, namijenjen je unaprijeđenju slobode medija, razvoja civilnog društva i demokratizacije.

1.5.1 INSTRUMENT ZA CIVILNO DRUŠTVO I PROGRAM ZA MEDIJE

Podrška organizacijama civilnog društva, osim kroz programe prekogranične i transnacionalne saradnje u kojima civilni sektor već uspješno učestvuje, pruža se i kroz Instrument za civilno društvo. Instrumentom direktno upravlja Evropska komisija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, s planom da, uz kontinuiranu pripremu i jačanje kapaciteta, Crna Gora preuzme samostalno upravljanje ovim instrumentom. Sredstva za Instrument za civilno društvo izdvajaju iz godišnjih akcionih programa za Crnu Goru, u okviru sektora Demokratija i upravljanje.

Evropska komisija je 2. aprila 2024. godine usvojila *Odluku o finansiranju višekorisičkog višegodišnjeg akcionog plana za Program EU za civilno društvo i medije u korist Zapadnog Balkana i Turske za period 2024-2025*. Ukupan maksimalni doprinos EU za sprovođenje ovog akcionog plana iznosi 132,40 miliona eura, od čega je 39,45 miliona opredijeljeno za 2024. godinu, dok je 92,95 miliona eura predviđeno 2025. godinu.

Kada je Crna Gora u pitanju, ukupan doprinos EU za sprovođenje ovog akcionog plana iznosi 5 miliona eura, a sredstva su raspoređena na sljedeći način: 1.250.000,00 eura za 2024. godinu i 3.750.000,00 eura za 2025. godinu.

1.6. INSTRUMENT ZA EVROPSKU INTEGRACIJU

Instrument za evropsku integraciju (IEI) predstavlja horizontalnu akciju u okviru nacionalnog programa IPA-e, koja ima za cilj da ojača kapacitete institucija uključenih u proces planiranja, programiranja i implementacije IPA-e II, kao i da unaprijedi sektorsku koordinaciju. Takođe, cilj IEI je da blagovremeno i efikasno odgovori na potrebe pregovaračkog procesa i da na nivou sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u EU.

Instrumentom upravlja Upravni odbor kojeg čine predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva evropskih poslova (Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora). Upravni odbor je odgovoran za koordinaciju sprovođenja IEI, provjeru kvaliteta i procjenu opravdanosti dostavljenih predloga akcija u skladu s definisanim kriterijumima, kao i za nadgledanje realizacije odobrenih akcija.

Tokom 2024. godine održana su dva sastanka Upravnog odbora na kojima je odobreno ukupno 9 projekata u vrijednosti od oko 4,6 miliona eura, od čega je pisanom procedurom odobren 1 projekat u vrijednosti od oko 43.709,00 eura.

1.7. ZAPADNOBALKANSKI INVESTICIONI OKVIR

Tokom 2024. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje deset nacionalnih projekata *tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije* koji se finansiraju sredstvima Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO).

Riječ je o sljedećim projektima:

1. *Nadzor nad izvođenjem radova za PPOV Podgorica po principu projektuj i izgradi*, vrijednosti 1,15 miliona eura;
2. *Autoput Bar-Boljare: revizija studije izvodljivosti i glavnog projekta i priprema tenderske dokumentacije*, vrijednosti 6 miliona eura;
3. *Priprema sveobuhvatnog Glavnog projekta za unapređenje građevinske i elektromehaničke infrastrukture na dionici željezničke linije Golubovci-Bar (u okviru pruge Bar-Vrbnica)*, u vrijednosti od 3 miliona eura;
4. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu radi modernizacije pruge od Podgorice do granice sa Albanijom*, vrijednosti 1,3 miliona eura;
5. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu za Istočno-mediteranski koridor: Crna Gora-Srbija, R4 željeznička linija, dionica Bar-Vrbnica*, vrijednosti 0,5 miliona eura;
6. *Sistem upravljanja otpadnim vodama Pljevlja, faza II kanalizacione mreže*, vrijednosti 350,000 eura;
7. *Vodosnadbijevanje i odvođenje kanalizacije u opštini Ulcinj – Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i prateće infrastrukture*, vrijednosti 1 milion eura;
8. *Priprema projektne dokumentacije za drugu fazu unapređenja sistema upravljanja otpadnim vodama u opštini Nikšić, kroz izgradnju kanalizacione mreže za četiri prigradska naselja – Rubeža, Oštrovac, Dragovu luku i Ćemenca u Opštini Nikšić*, vrijednosti 600,000 eura;
9. *Ažuriranje tehničke dokumentacije i pripreme tenderske dokumentacije za drugu fazu razvoja širokopojasne infrastrukture za internet u Crnoj Gori*, vrijednosti 525,000 eura.
10. *Priprema studije izvodljivosti i procjenu uticaja na životnu sredinu za 400KV interkonekciju Brezna – Crkvičko Polje – Sarajevo*, vrijednosti 1.8 miliona eura.

Tokom 2024. godine, započeto je ili nastavljeno sprovođenje osam projekata odobrenih za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata koji su u okviru ovog instrumenta dodijeljeni Crnoj Gori u kontekstu Berlinskog procesa. Riječ je o investicionim grantovima za sljedeće projekte:

1. *Transbalkanski energetski koridor: Dio mreže u Crnoj Gori* – ukupna vrijednost projekta je 128,85 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 26,85 miliona eura (1,85 miliona eura za tehničku podršku, 25 miliona eura za investicioni grant), dok je 25 miliona eura obezbijeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW), odnosno 60 miliona eura kod Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD);
2. *Izgradnja infrastrukture za vodosnabdevanje i sakupljanje otpadnih voda u Bokotorski zaliv faza II i III* – ukupna vrijednost projekta je 33,97 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 12,85 miliona eura, dok je 11.2 miliona obezbijeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW);
3. *Istočno-mediteranski koridor: Crna Gora-Srbija, R4 željeznička linija, dionica Bar-Vrbnica (Rekonstrukcija željezničke pruge Vrbnica-Bar)* – ukupna vrijednost projekta koji se sastoji od konstantne podrške EU rekonstrukciji ovog željezničkog koridora je 405,63 miliona eura. Za projekte koji su se sprovodili u toku 2024. godine EU je obezbijedila grantove vrijednosti 168 miliona eura, dok će ostatak biti finansiran kreditom Evropske investicione banke;
4. *Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bijelo Polje* – ukupna vrijednost projekta iznosi 6,1 milion eura, bespovratna sredstva EU iznose 3 miliona eura, dok je ostatak obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Evropske investicione banke (EIB).
5. *Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavne kanalizacione mreže u Podgorici* – ukupna vrijednost projekta je 72,5 miliona eura, od čega bespovratna

sredstva ZIO bilateralnih donatora i EK za projekte koji su se sprovodili u toku 2023. godine iznose 31,74 miliona eura, 35 miliona obezbjeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW), dok su preostala sredstava iz nacionalnog kofinansiranja;

6. *Unapređenje obrazovne infrastrukture* – ukupna vrijednost projekta je 64 miliona eura, od čega bespovratna sredstva ZIO bilateralnih donatora iznose 11,74 miliona eura, Evropska investiciona banka (EIB) obezbjeđuje zajam od 18 miliona eura i dodatnih 2,5 miliona eura granta koji pokriva tehničku i savjetodavnu podršku za pripremu projekata, nabavku i razvoj nacionalnog standarda za praćenje i korišćenje u sličnim projektima, dok su preostala sredstava iz nacionalnog kofinansiranja;
7. *Unapređenje sistema otpadnih voda i vodosnabdijevanja na sjeveru Crne Gore (Kolašin, Rožaje i Mojkovac)* – ukupna vrijednost projekta je 32,2 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EK kroz ZIO iznose 23,04 miliona eura, dok Evropska investiciona banka (EIB) obezbjeđuje zajam od 9,16 miliona eura;
8. *Vodovod i sanitacija na Crnogorskom primorju, faza V, komponenta 2 – Opština Tivat*. Ukupan iznos investicije je procijenjen na 24,5 miliona eura. Bespovratna sredstva EU iznose 9,5 miliona dok je 11,8 miliona eura obezbjeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW) koja je obezbijedila bespovratni grant u iznosu od 350,000 eura.

Ministarstvu evropskih poslova su kroz 30. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije, koji je bio otvoren do 23. februara 2024. godine, dostavljene 4 projektne aplikacije od strane Ministarstva energetike (1) i Ministarstva saobraćaja (3).

Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira koji je održan 2. jula 2024. godine pozitivno je ocijenjen projektni predlog *Izgradnja novog 110 kV dalekovoda Virpazar-Briska Gora-Ulcinj sa nastavkom na 110/35 kV Virpazar i 110/35 kV Ulcinj*, u iznosu od 1 milion eura. Odobrenim grantom biće finansirana priprema studije izvodljivosti sa analizom troškova i koristi, kao i studija procjene društvenog i uticaja na životnu sredinu. Vodeća finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

Kroz 10. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata, koji je bio otvoren do 23. februara 2024. godine, Ministarstvu evropskih poslova podnijeto je osam projektnih aplikacija i to, od strane Ministarstva energetike (3), Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (5).

Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira koji je održan 2. jula 2024. godine, Crnoj Gori je odobreno 5 projekata kroz 10. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata iz oblasti zaštite životne sredine ukupne vrijednosti **73,5 miliona eura** i to:

1. *Unapređenje sistema za prikupljanje otpadnih voda u opštinama Nikšić i Pljevlja, Crna Gora*, s predloženim iznosom granta EU od 17,8 miliona eura;
2. *Unapređenje sistema vodosnabdijevanja u Prijestonici Cetinje, Crna Gora* s predloženim iznosom granta EU od 12,6 miliona eura;
3. *Infrastruktura vodosnabdijevanja i prikupljanja otpadnih voda na Jadranskoj obali – Bokokotorski zaliv* s predloženim iznosom granta EU od 3,89 miliona eura;
4. *Vodovod i tretman otpadnih voda na crnogorskom primorju, faza V, komponenta 2 – Opština Tivat* s predloženim iznosom granta EU od 9,5 miliona eura;
5. *Vodosnabdijevanje i sanitacija u Ulcinju – Faza 1- Komponenta 2: Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i prateće infrastrukture* s predloženim iznosom granta EU od 30,6 miliona eura.

Kancelariji nacionalnog IPA koordinatora je 25. oktobra 2024. godine upućeno obraćanje od strane Sekretarijat ZIO o potrebi dostavljanja povratne informacije da li će Crna Gora ostati

pri namjeri da projekte iz oblasti energetike predloži za usvajanje Strateškom i operativnom odboru ZIO koji će biti održan u aprilu 2025. godine. S tim u vezi, Ministarstvo evropskih poslova je informisalo da su sljedeći projekti iz sektora energetike i dalje prioritetni za finansiranje:

1. *Izgradnja DV 110 kV Herceg Novi – Vilusi, rekonstrukcija 110/35 kV TS Vilusi i proširenje 110/35 kV TS Herceg Novi, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 18,2 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 3,1 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);
2. *Uvođenje SCADA u distributivni sistem operatora u Crnoj Gori.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 26,3 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 5,1 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);
3. *Izgradnja TS 400/110 kV Brezna – II faza, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 31,3 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 6,4 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

2. PROGRAMI EVROPSKE TERITORIJSKE SARADNJE I MAKROREGIONALNE STRATEGIJE

U okviru **Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020**, tokom izvještajnog perioda u realizaciji je bilo 6 projekata podržanih kroz Treći poziv. U periodu od 11. jula do 13. decembra 2024. godine sproveden je drugi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva koje su imale za cilj nadgledanje implementacije projekata, kao i podršku korisnicima. Pored toga, ukupno 4 projekata, ukupne vrijednosti oko 1,8 miliona eura ugovoreni su u okviru Četvrtog poziva za podnošenje predloga projekata u periodu novembar-decembar 2024. godine.

U cilju promocije projekata finansiranih u okviru IPA II, kao i predstavljanja IPA III Programa, završna konferencija IPA II Programa je organizovana u Podgorici 2. aprila 2024. godine.

Pored toga, u cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, pripremljeno je i distribuirano 3 izdanja biltena pod nazivom „Unapređivanje saradnje“, 9 infografika kao i jedna publikacija koja sadrži kratke informacije o svim ugovorenim/sprovedenim projektima u okviru IPA II Programa.

Tokom izvještajnog perioda pripremljeni su i odobreni sljedeći dokumenti: Godišnji izvještaj o implementaciji programa za 2023. godinu, Godišnji plan rada i Godišnji plan komunikacije i vidljivosti za 2024. godinu. Godišnji izvještaj o implementaciji programa za 2023. godinu je, nakon odobrenja Zajedničkog odbora za nadgledanje, poslat Evropskoj komisiji.

Trilateralni sastanak između Upravljačkih struktura Programa Crna Gora – Albanija i Crna Gora - Kosovo održan je 26. januara 2024. godine u Tirani, kao i bilateralni sastanci Upravljačkih struktura ova dva programa u Tirani 26. januara 2024. godine, i u Budvi 25. septembra 2024. godine.

Takođe, prvi sastanak Upravnog odbora projekta u okviru IPA III Programa je održan 26. juna 2024. godine u Podgorici, tokom kojeg je, između ostalog, odobren Finalni izvještaj Ugovora tehničke podrške br. 428-797. Finalni izvještaj je poslat na odobrenje Delegaciji EU u Crnoj Gori 3. jula 2024. godine koja je, nakon odobrenja izvještaja, izvršila finalnu uplatu za ovaj Ugovor 19. avgusta 2024. godine.

Nadalje, 16. septembra 2024. godine organizovan je i prvi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje u okviru IPA III perspektive, tokom kojeg su usvojeni pravilnik i procedure Zajedničkog odbora za nadgledanje i donesena odluka o tematskim prioritetima, specifičnim ciljevima, finansijskim alokacijama i potencijalnim korisnicima u okviru Prvog poziva za podnošenje predloga projekata u okviru IPA III Programa. Pored toga, na ovom sastanku je dato pozitivno mišljenje na listu projekata koji su predloženi za finansiranje u okviru Četvrtog poziva u okviru IPA II Programa. Nakon sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje otpočela je priprema aplikacionog paketa za Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata u okviru ovog programa.

Takođe, tokom 2024. godine pripremljen je i potpisan Bilateralni sporazum između Upravljačkih struktura Crne Gore i Albanije.

U okviru IPA III programa, kao dio aktivnosti prije objave Prvog poziva, a u cilju unapređivanja kapaciteta potencijalnih aplikanta za pripremu projektnih aplikacija, sprovedene su obuke na temu upravljanja projektnim ciklusom za predstavnike lokalnih uprava iz Programskog područja i to 20-22. novembra 2024. godine u Kolašinu za predstavnike opština iz Crne Gore 18-20. decembra 2024. godine u Skadru za predstavnike opština iz Albanije. Takođe, jedna obuka za temu upravljanja projektnim ciklusom za ostale potencijalne aplikante iz Crne Gore održana je u Ulcinju 27-29. novembra 2024. godine. Obuka na istu temu za ostale potencijalne aplikante iz Albanije biće održana u prvom kvartalu 2025.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, tokom izvještajnog perioda u realizaciji je bilo 11 projekta podržanih kroz Treći poziv IPA II finansijske perspektive. U periodu od 27. juna do 30. jula 2024. godine sproveden je drugi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva koje su imale za cilj nadgledanje implementacije projekata kao i podršku korisnicima.

U cilju promocije projekata finansiranih u okviru IPA II i predstavljanja IPA III Programa, završna konferencija IPA II Programa je organizovana u Prištini 29. marta 2024. godine.

Tokom 2024. godine održana su 2 bilateralna sastanka između Upravljačkih struktura Programa i to: 18. marta u Prištini, i 1. novembra u Podgorici, kao i trilateralni sastanak između Upravljačkih struktura Programa Crna Gora – Albanija i Crna Gora - Kosovo 26. januara 2024. godine u Tirani.

Pored toga, u cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, pripremljeno je i distribuirano 3 izdanja biltena pod nazivom „Unapređivanje saradnje“, 9 infografika, kao i jedna publikacija koja sadrži kratke informacije o svim ugovorenim/sprovedenim projektima u okviru IPA II Programa.

Tokom 2024. godine pripremljeni su sljedeći dokumenti: Godišnji izvještaj o implementaciji programa za 2023. godinu, Godišnji plan rada i Godišnji plan komunikacije i vidljivosti za 2024. godinu. Pomenuti dokumenti su odobreni od strane Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa (ZON) kroz pisanu proceduru koja je sprovedena u periodu od 1. do 7. februara 2024. godine. Takođe, Finalni izvještaji o implementaciji alokacija za 2014. i 2015. godinu su pripremljeni i odobreni od strane Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa (ZON) kroz pisanu proceduru koja je sprovedena u periodu 19-25. jun 2024. godine, odnosno 26. jun – 2. jul 2024 godine. Godišnji izvještaj o implementaciji programa za 2023. godinu, kao i Finalni izvještaji o implementaciji alokacija za 2014. i 2015. godinu su, nakon odobrenja ZON-a, poslani Evropskoj komisiji.

Takođe, prvi sastanak Upravnog odbora projekta u okviru IPA III Programa je održan 26. juna 2024. godine u Podgorici, tokom kojeg je između ostalog, odobren Finalni izvještaj Ugovora tehničke podrške br. 428-797. Finalni izvještaj je poslat na odobrenje Delegaciji EU

u Crnoj Gori 3. jula 2024. godine koja je, nakon odobrenja izvještaja, izvršila finalnu uplatu za ovaj Ugovor 19. avgusta 2024. godine.

U okviru IPA III programa, u sklopu aktivnosti prije objave Prvog poziva a u cilju unapređivanja kapaciteta potencijalnih aplikanta za pripremu projektnih aplikacija, sprovedene su obuke na temu upravljanja projektnim ciklusom za opštine iz Programskog područja i to 12-14. juna 2024. godine u Baru za predstavnike opština i lokalnih vlasti iz Crne Gore i 3-5. jula 2024. godine u Peći za predstavnike opština i lokalnih vlasti sa Kosova. Takođe, obuke na temu upravljanja projektnim ciklusom održane su i za ostale potencijalne aplikante iz Crne Gore 19-21. juna 2024. godine u Beranama, kao i za ostale potencijalne aplikante sa Kosova 10-12. jula 2024. godine u Istoku. Pored toga, 26. jula 2024. godine u Peći je organizovan Forum za uspostavljanje projektnih partnerstava. Nakon pripreme aplikacionog paketa od strane Upravljačkih struktura programa i njegovog odobrenja od strane Delegacije EU u Crnoj Gori, Prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata u okviru IPA III Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2021- 2027 objavljen je 10. septembra 2024. godine. Poziv je bio otvoren za projektne prijedloge u oblasti zapošljavanja i u oblasti turizma. Ukupan budžet ovog poziva iznosio je 5,4 miliona eura, a Poziv je trajao do 25. oktobra 2024. godine.

U cilju promocije i informisanja potencijalnih aplikanta o pravilima Prvog poziva organizovana je svečana konferencija povodom objave poziva 23. septembra 2024. godine u Tuzima, kao i informativne sesije koje su se održale u Tuzima 23. septembra 2024. godine, u Beranama 1. oktobra 2024. godine, u Peći 2. oktobra 2024. godine i u Đakovici 4. oktobra 2024. godine.

Proces evaluacije Prvog poziva će započeti u januaru 2025. godine, dok je u toku proces selekcije nezavisnih procjenjivača projektnih prijedloga.

Tokom 2024. godine pripremljen je i potpisan Bilateralni sporazum između Upravljačkih struktura Crne Gore i Republike Kosovo.

Takođe, tokom 2024. godine pripremljene su i potpisane izmjene Finansijskog sporazuma.

Što se tiče **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora**, tokom 2024. godine završeno je šest projekata iz Drugog poziva odobrenih u okviru IPA II finansijske perspektive, koji su doprinijeli jačanju socijalne inkluzije ranjivih grupa, te unapređenju kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala u programom obuhvaćenoj oblasti, jedan projekat otkazan je od strane korisnika, dok će realizacija dva projekta, koja su trenutno pod suspenzijom, biti nastavljena u 2025. godini.

U okviru Trećeg poziva u fazi implementacije je bilo trinaest projekata ukupne vrijednosti 3,7 miliona eura, od čega su tri završila implementaciju do kraja 2024. godine.

Održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje, prvi 9. februara kada je razmatran i usvojen Godišnji izvještaj o sprovođenju Programa za 2023. godinu, te drugi sastanak, održan 11. decembra 2024. godine, kada je usvojen Radni plan Zajedničkog tehničkog sekretarijata kao i Plan komunikacija i vidljivosti za 2025. godinu.

Ukupan finansijski doprinos Evropske unije Programu iznosi 8,4 miliona eura. U finansijskoj perspektivi 2021-2027 u okviru Programa će biti podržani projekti koji će doprinosti poboljšanju mogućnosti zapošljavanja i socijalnih prava kroz nova zapošljavanja, mobilnost radne snage i socijalnu i kulturnu inkluziju, kao i poboljšanje poslovnog okruženja i konkurentnosti kroz unapređenje turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa. Planirano je objavljivanje Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru novog programa u prvoj polovini 2025. godine.

Vlada Crne Gore je usvojila 30. oktobra 2024. godine Izmjenu broj 1 Finansijskog sporazuma za IPA III Program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora, koja je stupila na snagu 8. novembra 2024. godine.

Kada je u pitanju IPA II Program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora, Vlada Crne Gore je 12. decembra usvojila izmjenu Finansijskog sporazuma za 2015, 2016. i 2017. godinu – za alokaciju 2016., koja je stupila na snagu 24. decembra 2024. godine.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora** u okviru finansijske perspektive koja se veže za period 2021–2027, u izvještajnom periodu pripremljen je Godišnji izvještaj o implementaciji za 2023. godinu IPA II Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014-2020, koji je Zajednički odbor za nadgledanje usvojio kroz pismeno razmatranje Odlukom br. 3/24 od 13. februara 2024. i koji je blagovremeno dostavljen 15. februara 2024. godine. U izvještajnom periodu donešene su tri odluke ZON-a: Odluka br. 03 (odobranje godišnjeg izvještaja o implementaciji Zajedničkog tehničkog sekretarijata za 2023. godinu) u pisanoj proceduri zaključenoj 13. februara 2024. godine, Odluka br. 04 (Davanje savjetodavnog mišljenja o odabranim projektima IPA III Prvog poziva) na trećem sastanku JMC-a održanom 3. oktobra 2024. godine, i Odluka br. 05 (Odobranje Plana rada ZTS-a za 2025. godinu i Komunikacionog akcionog plana za 2025. godinu na onlajn sastanku ZON-a 12. decembra 2024. godine. Ukupno su organizovana dva sastanka ZON-a 2024. godine. Treći sastanak ZON-a je organizovan 3. oktobra 2024. godine u Podgorici i na sastanku je učestvovalo 19 članova. Četvrti sastanak ZON-a organizovan je u onlajn formatu 12. decembra 2024. godine i prisustvovalo je 16 članova. Obezbjedeno je prisustvo ZTS i Prekograničnih struktura na desetom Regionalnom konsultativnom forumu za prekograničnu saradnju održanom u Bečićima, 25-27. septembar 2024. godine u organizaciji CBIB+. U izvještajnom periodu održana su tri CBCS *Kick-off* i trilateralna sastanka. Početni sastanak je održan onlajn 17. aprila 2024. godine, a diskusija je bila fokusirana na zahtjeve ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava, vremenski okvir aktivnosti tehničke pomoći (ažuriranje Poziva, obuka za pisanje punih projektnih predloga i sastanak ZON-a), akcioni plan vidljivosti uključujući redizajn zvanične internetske stranice Programa i pitanje PDV-a - usvajanje Pravilnika o postupku oslobađanja od PDV-a u Crnoj Gori. Četvrti Trilateralni sastanak održan je 30. maja 2024. godine u Sarajevu. Sastanak je bio fokusiran na Prvi poziv, nove procedure za oslobađanje od PDV-a u Crnoj Gori, izazove i buduće aktivnosti, praćenje programa i izvještavanje. Peti trilateralni sastanak održan je 3. decembra 2024. godine, u onlajn formatu. Obuka za podnošenje projektnih predloga održana je 11-12. juna 2024. godine u Sarajevu, kojoj su prisustvovala 23 učesnika. Održan je implementacioni sastanak za jedan projekat (17. decembar 2024. godine, u onlajn formatu).

Krajem 2024. godine potpisani su ugovori sa ukupno 5 projekata iz Prvog IPA III poziva, ukupne vrijednosti 2,44 miliona eura, od čega je podrška EU 2,06 miliona eura. Od ukupno 5 potpisanih projekata, dva projekta imaju vodeće partnere iz Crne Gore. Ukupno osam institucija iz Crne Gore učestvuje u realizaciji ovih 5 projekata, dok ukupan budžet za osam crnogorskih institucija iznosi 1,17 miliona eura ili oko 48% ukupnih budžetskih sredstava svih potpisanih projekata. Jedan od ovih projekata je otpočeo projektne aktivnosti u decembru 2024. godine, dok ostala 4 projekta počinju implementaciju početkom 2025. godine.

Kada je riječ o **Interreg IPA programu prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru**, u okviru Prvog poziva su ugovorena 32 projekta, čija je ukupna vrijednost 30 miliona eura, od čega je za crnogorske organizacije i institucije opredijeljeno 7,1 miliona eura. Svi projekti su završeni do kraja 2023. godine. Takođe, završena je realizacija 8 tematskih projekata, ukupne vrijednosti 37,8 miliona eura, od čega crnogorskim partnerima pripada 9,6 miliona eura. Projekti su obuhvatali realizaciju zajedničkih aktivnosti u oblasti kulturne saradnje, upravljanja i reagovanja u vanrednim situacijama, zdravstvene zaštite, poljoprivrede i ribarstva, unapređenja turističke ponude, bolje povezanosti programskog

područja i jačanja konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. U okviru Drugog ciljanog poziva u kojem je odobreno 40 projekata, crnogorski partneri su učestvovali u 27 projekata (20 standardnih i 7 projekata manjeg obima) ukupnog iznosa 15,7 miliona eura, od čega je za crnogorske korisnike opredijeljeno 3,3 miliona eura. Sprovođenje projekata Drugog ciljanog poziva je takođe završeno tokom 2023. godine. U okviru ovog programa, ugovoren je i 21 projekat kapitalizacije rezultata prvog poziva čija je realizacija završena u oktobru 2023. godine, od kojih su crnogorske institucije i organizacije učestvovala u 18 projekata, a ukupna vrijednost opredijeljena za crnogorske partnere je bila oko 340.000 eura.

Održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje, 18. aprila u Bariju i 7. novembra u Kotoru. Zajednički odbor za nadgledanje je 6. decembra 2024. godine, putem pisane procedure, odobrio metodologiju za raspodjelu ušteta koje su nastale tokom sprovođenja Programa onim korisnicima koji su prijavili troškove veće od ugovorenog budžeta (*overbudgeting*), za aktivnosti koje su sproveli upotrebom sopstvenih sredstava, a koje su usklađene sa programskim ciljevima. Od ukupno dostupnog iznosa od 1,45 miliona eura, za aktivnosti 4 crnogorske institucije opredijeljeno je ukupno 417.231,60 eura eura, odnosno oko 30 % dostupnih sredstava.

Program **Interreg IPA Južni Jadran 2021-2027**, kao nastavak Interreg IPA Programa prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru, odobren je od strane Evropske komisije 26. septembra 2022. godine. S ukupnim budžetom od 82 miliona eura, Program se sprovodi u okviru pet tematskih prioriteta: Pametnija Evropa, usmjeren na inovacije i unapređenje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća kroz zajedničke prekogranične akcije; Zelenija Evropa, usmjeren na promovisanje energetske efikasnosti, prilagođavanje klimatskim promjenama i sprečavanje rizika, kao i zaštitu biološke raznolikosti i smanjenje zagađenja; Povezaniya Evropa, usmjeren na razvijanje održive i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti; Socijalnija Evropa, usmjeren na poboljšanje pristupa inkluzivnim i kvalitetnim uslugama u obrazovanju i jačanje uloge kulture i održivog turizma u ekonomskom razvoju i socijalnoj inkluziji; Bolje upravljanje, usmjeren na unapređivanje saradnje institucija u sve tri zemlje u cilju povećanja efektivnosti javnih politika i njihove umreženosti.

Nacrt Sporazuma o tehničkoj podršci i implementaciji Programa Interreg IPA Južni Jadran, koji obuhvata elemente zajedničkih prava i obaveza u pogledu sprovođenja i finansijskog upravljanja Programom, dostavljen je od strane Upravljačkog tijela krajem decembra 2024. godine. Potpisivanjem ovog Sporazuma, Ministarstvu evropskih poslova kao Nacionalnom tijelu biće dostupno ukupno 810.821,22 eura sredstava tehničke podrške, od čega 85% predstavlja doprinos Evropske unije, a 15% nacionalno sufinansiranje.

Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata manjeg obima (kapitalizacija prethodno ostvarenih rezultata) u okviru ovog programa objavljen je 29. decembra 2022. godine sa rokom za podnošenje projektnih predloga do 7. aprila 2023. godine. Nakon sprovedenog postupka ocjenjivanja, odobreno je 40 projekata ukupne vrijednosti 6,7 miliona eura. Proces ugovaranja projekata je završen u februaru 2024. godine, a njihovo predviđeno trajanje je od 12 do 18 mjeseci. Predstavnici Zajedničkog sekretarijata su 24. maja i 11. novembra 2024. godine organizovali onlajn obuke za korisnike projekata manjeg obima, na kojima su predstavljena pravila za sprovođenje ovih projekata, sa posebnim naglaskom na prihvatljivosti troškova, izvještavanju i komunikacionim aktivnostima.

Nastavljena je realizacija 5 strateških projekata ukupne vrijednosti oko 25 miliona eura, od čega crnogorskim korisnicima pripada preko 7 miliona eura. Projekti su usmjereni na osnaživanje sektora turizma, unapređenje prekogranične saradnje i koordinacije u oblasti civilne zaštite, poboljšanje evropske međupovezanosti uz promociju zelene i održive mobilnosti, poboljšanje dostupnosti kvalifikovanih kompetencija i vještina na tržištu rada, sa posebnim osvrtom na plavu ekonomiju i jačanje kapaciteta i efikasnosti javnih institucija u

odgovoru na potrebe građana/teritorijalnih potreba područja saradnje. Crnogorske institucije – Ministarstvo kulture i medija i Univerzitet Crne Gore – Institut za biologiju mora su vodeći partneri u dva strateška projekta. Sastanak predstavnika Ministarstva evropskih poslova sa crnogorskim partnerima u strateškim projektima, koji je imao za cilj upoznavanje sa trenutnim stanjem realizacije projekata i prepoznatim izazovima, održan je 12. februara 2024. godine. Intenzivnije aktivnosti u okviru ovih projekata, uključujući i sprovođenje planiranih infrastrukturnih aktivnosti, očekuju se tokom 2025. i 2026. godine.

Poziv za dostavljanje standardnih projekata je objavljen 7. juna 2024. godine, sa rokom za dostavljanje predloga projekata do 30. septembra 2024. godine. Ukupna vrijednost ovog Poziva je 38,3 miliona eura, dok će za pojedinačne projekte biti opredijeljen iznos od 600.000 do 1,5 miliona eura. Projekti će trajati od 18 do 30 mjeseci i biće usmjereni na konkurentnost malih i srednjih preduzeća, klimatske promjene, biodiverzitet, energetska efikasnost, mobilnost, obrazovanje, turizam i kulturu. Poziv je bio otvoren za javne institucije, javna preduzeća i neprofitne organizacije, koje su dostavile ukupno 198 projektnih predloga, čije je ocjenjivanje u toku.

Info dan, tokom kojeg su predstavljeni uslovi poziva, organizovan je 11. juna u Podgorici i okupio je više od 100 učesnika. Takođe, zbog velikog interesovanja aplikanata, nakon informativnih sesija koje su održane u sve tri partnerske države, Zajednički sekretarijat je organizovao i onlajn „otvorene dane“ za potencijalne korisnike (10, 17. i 31. jula, kao i 10. septembra 2024. godine). U cilju jačanja vidljivosti ovog poziva, Ministarstvo evropskih poslova je organizovalo ciljanu promotivnu kampanju kroz oglašavanje u različitim medijima (TV, radio i internet portali), kao i na reklamnim panoima u 10 gradova širom Crne Gore.

Predstavnici Upravljačkog tijela i Zajedničkog sekretarijata su 23. maja 2024. godine u Bariju organizovali tehničku obuku za službenike Kancelarije prvog nivoa kontrole iz Ministarstva finansija i službenike tehničke podrške za sprovođenje programa, kojoj su prisustvovali i predstavnice Ministarstva evropskih poslova.

Onlajn sastanak Grupe za upravljanje rizicima održan je 5. juna 2024. godine. Na sastanku je bilo riječi o Poslovniku o radu ove grupe, predstojećim obukama za korisnike projekata i Kancelariju prvog nivoa kontrole o mjerama za sprečavanje prevara i antikorupciju, kao i o pripremi smjernica za sprečavanje finansijskih prevara.

Tokom 2024. godine, održana su dva sastanka Odbora za nadgledanje, i to 18-19. aprila u Bariju i 7-8. novembra u Kotoru.

U cilju promocije programa Interreg IPA Južni Jadran i jačanja jednakog pristupa obrazovanju u programskom području, Ministarstvo evropskih poslova doniralo je OŠ „Pavle Žižić“ u Bijelom Polju kompletne knjige za školsku biblioteku.

U okviru Interreg **IPA programa prekogranične saradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014-2020** kroz 2 javna poziva ugovoreno je ukupno 59 projekata. Organizacije i institucije iz Crne Gore, njih 55, ostvarile su učešće u 45 projekata ukupne vrijednosti 48,8 miliona eura, u okviru kojih su na raspolaganju imale sredstva u iznosu od 12,7 miliona eura. Svi projekti su završeni do kraja 2023. godine. Realizacijom navedenih projekata unaprijeđen je kvalitet usluga u oblasti javnog zdravlja i socijalne zaštite, ojačana saradnja u oblasti zaštite životne sredine, razvijena nova turistička ponuda utemeljena na kulturnoj i prirodnoj baštini područja sve tri države i unaprijeđeno poslovno okruženje u programskom području.

Interreg VI-A IPA program Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2021-2027, odobren od strane Evropske komisije 3. novembra 2022. godine, predstavlja nastavak

uspješne saradnje ostvarene kroz sprovođenje Interreg IPA programa prekogranične saradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014-2020. Program je fokusiran na tematske oblasti u kojima zajedničke akcije imaju potencijal za najveći uticaj u pogledu rasta i razvoja, a to su: pametna ulaganja u istraživanje, inovacije i konkurentno preduzetništvo; zelena ulaganja u zaštitu životne sredine i efikasno upravljanje rizicima; dostupne i pristupačne zdravstvene usluge; i održivi i inkluzivni turizam i kultura. Ukupna vrijednost programa iznosi 138.4 miliona eura, od čega 117,7 miliona eura predstavljaju sredstva Evropske unije. Doprinos Evropske unije opredijeljen za projekte iznosi približno 107 miliona eura.

U okviru I redovnog poziva ugovorena su ukupno 33 projekta, i to po 6 projekata u okviru specifičnih ciljeva 1.1 *Istraživanje i inovacije* i 4.5 *Zdravstvo i socijalna zaštita*, zatim 7 projekata u okviru specifičnog cilja 2.4 *Prilagođavanje klimatskim promjenama i prevencija rizika od katastrofa*, zatim po 5 projekata u okviru specifičnih ciljeva 4.6. *Turizam i kultura* i 2.6 *Cirkularna ekonomija*, i 4 projekta u okviru specifičnog cilja 2.1 *Energetska efikasnost*. Crnogorske institucije i organizacije, njih 36, u saradnji s partnerima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine učestvuju u sprovođenju 29 projekata ukupne vrijednosti oko 46,6 miliona eura, u okviru kojih na raspolaganju imaju sredstva u iznosu od oko 12,8 miliona eura, od čega oko 10,9 miliona eura predstavljaju bespovratna sredstva Evropske unije.

U okviru Fonda za male projekte (SPF), koji se realizuje kroz specifični cilj 1.3, koji se odnosi na unapređenje održivog rasta i konkurentnosti mikro i malih preduzeća i otvaranje novih radnih mjesta, opredijeljeno je 8,7 miliona eura EU sredstava, namijenjenih za grantove mikro i malim preduzećima iz sve tri države. U okviru Prvog javnog poziva, koji je bio otvoren od 18. juna do 17. septembra 2024. godine, za finansiranje su odobrena 24 projekta manjeg obima, ukupne vrijednosti 4,8 miliona eura, od čega 4,09 miliona eura predstavljaju bespovratna sredstva EU. Za finansiranje je podržano ukupno 66 mikro i malih preduzeća, i to 24 iz Hrvatske, 23 iz Bosne i Hercegovine i 19 iz Crne Gore. Crnogorska mikro i mala preduzeća, koja učestvuju u 19 projekata, za svoje aktivnosti imaju na raspolaganju 1,09 miliona eura EU sredstava.

Kada je riječ o projektima od strateškog značaja, dogovoreno je da se ovi projekti razvijaju u okviru sljedećih specifičnih ciljeva: 1.1. *Pametna, inovativna i održiva poljoprivreda*; 2.4. *Poboljšanje odgovora prekograničnih hitnih službi u slučaju katastrofa i uspostavljanje sistema za prevenciju i upravljanje katastrofama*; 4.5. *Prekogranični pristup zdravstvenim uslugama*. Indikativna sredstva namijenjena za navedena tri projekta iznose oko 26,2 miliona eura EU sredstava, a očekuje se da će biti ugovoreni kroz ciljani poziv do kraja II kvartala 2025. godine.

Drugi sastanak Odbora za nadgledanje Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027 održan je 16. februara 2024. godine. Treći po redu sastanak ovog Odbora, odnosno IX sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje Interreg IPA programa Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014-2020 održani su 23-24. aprila 2024. godine u Mostaru. Dodatno, tokom godine održana su i 2 tehnička sastanaka između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela, i to 24. aprila u Mostaru i 20. novembra u onlajn formatu, kao i prvi sastanak mreže kontrolnih tijela za finansijsko razdoblje 2021-2027 11-12. septembra u Zagrebu.

U cilju pružanja podrške partnerskim institucijama i organizacijama, koje učestvuju u sprovođenju projekata I poziva, u periodu od 17. do 26. septembra održane su 4 implementacione radionice, i to u Podgorici, Splitu, Tuzli i Banjaluci. Pored implementacionih radionica, održane su i dvije dodatne radionice u onlajn formatu, i to 29. novembra na temu komunikacije i vidljivosti, odnosno 20. decembra na temu pripreme partnerskih izvještaja. Interreg dan saradnje obilježen je 18. septembra u Herceg Novom. Tom prilikom, kroz niz aktivnosti, istaknuta je važnost regionalne saradnje u duhu evropskih vrijednosti i naglašen je značaj prekograničnih programa u prevazilaženju zajedničkih izazova.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa 2014-2020** kroz tri realizovana poziva u ovoj perspektivi, uspješno je sprovedeno ukupno 15 projekata u kojima su učestvovali crnogorski korisnici, ukupne vrijednosti 29,5 miliona eura, od čega je 1,55 miliona eura bilo opredijeljeno za njihove aktivnosti. Riječ je o projektima koji su bili posvećeni razvoju inovacija, održivom korišćenju nacionalne i kulturne baštine, obnavljanju ekoloških koridora i poboljšanju institucionalnih kapaciteta korisnika na području Dunavskog regiona. Program je u fazi zatvaranja.

Kada je riječ o **Programu Dunavskog regiona za period 2021-2027**, u toku je sprovođenje 31 projekta, koji su odobreni u okviru Prvog poziva, u kojima učestvuje 37 korisnika iz Crne Gore. Ukupna vrijednosti ovih projekata iznosi 71,7 miliona eura, od čega je 5,3 miliona opredijeljeno za aktivnosti crnogorskih korisnika. Implementacija projekata usmjerena je na razvoj održivih rješenja u oblasti inovacija i digitalizacije, ekologiju, efikasno korišćenje energije, turizam i kulturu i unapređenje institucionalnih kapaciteta. U okviru Drugog poziva za podnošenje predloga projekata za finansiranje je odobreno ukupno 30 projekata, čija je vrijednost 52,3 miliona eura. Četrnaest crnogorskih partnera učestvuje u 12 projekata, u okviru kojih im je opredijeljen iznos od 1,8 miliona eura. U okviru Instrumenta za podršku razvoju projekata, čiji je poziv za dostavljanje predloga projekata bio otvoren od 27. novembra 2023. do 3. aprila 2024. godine, za finansiranje je odobreno 36 projekata, ukupne vrijednosti preko 3 miliona eura. Crnogorski korisnici su uključeni u 5 projekata ukupne vrijednosti 430.935,15 eura, a za njihove aktivnosti opredijeljeno je 96.107,99 eura. Tokom 2024. godine održana su dva sastanka Odbora za nadgledanje, 25. i 26. juna u Sarajevu i 17. i 18. decembra 2024. godine u Zagrebu, kao i dvije implementacione radionice za korisnike projekata iz Prvog poziva i Instrumenta za podršku razvoju projekata.

U okviru **Jadransko-jonskog transnacionalnog programa (ADRION) 2014-2020** završeno je sprovođenje ukupno 87 projekata u kojima je učestvovalo 608 korisnika iz država učesnica programa, dok je njih 38 iz Crne Gore. Uspješno je objavljeno 5 poziva i ugovoreno 36 projekata u kojima učestvuju crnogorski korisnici, a njihova vrijednost iznosila je nešto više od 4 miliona eura. Riječ je o projektima koji su bili usmjereni na razvoj inovacija, zaštitu životne sredine, unapređenje sistema pomorskog saobraćaja, jačanje transportnih veza, na promociju i valorizaciju prirodne i kulturne baštine na području Jadransko-jonskog regiona, kao i na razvoj transnacionalnih master studijskih programa.

Kada je riječ o **IPA Jadransko-jonskom programu (IPA ADRION) 2021-2027**, u okviru Prvog poziva za dostavljanje projektnih predloga, odobreno je 67 projekata ukupnog iznosa 85,5 miliona eura, od kojih Crna Gora učestvuje u 54 projekta sa 61 partnerom. Ukupan budžet projekata opredijeljen za crnogorske partnere iznosi 7,9 miliona eura. Riječ je o projektima koji su posvećeni razvoju inovacija, jačanju otpornosti na klimatske promjene, razvoju cirkularne ekonomije, očuvanju životne sredine, održivoj multimodalnoj urbanoj mobilnosti i jačanju pamentne mobilnosti u Jadransko-jonskom regionu koja je karbonski neutralna.

Za korisnike Prvog poziva u Podgorici je 25. marta 2024. godine održan inicijalni sastanak, kao i Implementacioni seminar, 27. novembra 2024. godine.

Tokom 2024. godine, održano je pet sastanka Odbora za nadgledanje: 19-20. februara u Zagrebu, 13. maja u Šibeniku, 12-13. novembra u Ljubljani, kao i dva sastanka u onlajn formatu (8. aprila i 26. septembra).

Tokom 2024. godine, u okviru **Interreg Euro-mediteranskog programa 2021-2027** ugovoreno je svih 14 projekata Drugog poziva u kojima učestvuju crnogorske institucije i organizacije, a koji se odnose na prioritete *Pametniji* i *Zeleniji Mediteran*. Ukupna finansijska vrijednost ovih projekata, koji su usmjereni na oblast inovativne ekonomije, očuvanja i valorizacije prirode, zelenih površina za život i održivog turizma, iznosi oko 36,3 miliona eura, dok je za učešće crnogorskih partnera opredijeljeno oko 2,5 miliona eura. U okviru

ovog poziva ugovoren je i projekat *ProLIGHTmed*, čiji je ukupan budžet oko 2,95 miliona eura, a u kojem Opština Tuzi učestvuje u svojstvu vodećeg partnera i na raspolaganju ima iznos od 513 hiljada eura.

Osim ovog poziva, u prvoj polovini 2024. godine raspisani su Četvrti i Peti poziv za dostavljanje projektnih predloga. S ukupnim budžetom od 44 miliona eura, Četvrti poziv je bio otvoren za projektne predloge koji se odnose na sve četiri misije Programa. Po završetku poziva, dostavljeno je ukupno 167 projektnih predloga, od kojih 45 crnogorskih partnera učestvuje u 44 projekta. Nakon Četvrtog, uslijedilo je otvaranje i Petog poziva za dostavljanje tematskih projekata strateškog tipa. Poziv se odvijao u dva koraka, od kojih je prvi, predaplikacioni korak zatvoren 26. septembra 2024. godine, dok će drugi korak biti otvoren od 7. januara do 28. februara 2025. godine. Kroz sve četiri misije Programa, Peti poziv targetira teme sprječavanja i smanjenja otpada i nestašice vode u planinskim, ruralnim ili ostrvskim područjima. Od ukupno 96 podnesenih aplikacija, njih 21 potiče od 26 crnogorskih institucija i organizacija. Aplikacije dostavljene u okviru Četvrtog i Petog poziva su trenutno u fazi ocjenjivanja.

U drugoj polovini 2024. godine, Crna Gora je preuzela predsjedavanje Programom Interreg Euro-MED. U završnici predsjedavanja, 3. i 4. decembra 2024. godine u Tivtu, u saradnji sa Zajedničkim sekretarijatom programa, organizovan je dvodnevni sastanak i tim building članova Odbora za nadgledanje, nacionalnih kontaktnih osoba i nacionalnih kontrolora. Osim toga, tokom 2024. godine organizovana su još tri sastanka Odbora za nadgledanje, od kojih je jedan održan 12. juna 2024. godine u Valeti, Malta, i dva u onlajn formatu.

Pored programskih sastanaka, Ministarstvo evropskih poslova je organizovalo i održalo dva info dana u Podgorici, jedan posvećen Četvrtom (18. marta 2024. godine), a drugi Petom pozivu (24. juna 2024. godine), zatim implementacioni seminar za korisnike koji sprovode projekte iz prva tri poziva (11. jula 2024. godine), kao i nekoliko konsultativnih sastanaka sa zainteresovanim organizacijama i institucijama iz Crne Gore.

Početak 2024. godine u okviru **Programa saradnje URBACT IV** obilježen je otvaranjem novog poziva za kreiranje mreža za prenos inovacija. Ovaj poziv trajao je od 10. januara do 24. marta 2024. godine, u okviru kojeg je kreirano ukupno 10 mreža za prenos inovacija, pri čemu u jednoj učestvuje i Opština Nikšić, odnosno mjesna zajednica Stara Varoš, kao jedini crnogorski partner. Ukupan budžet projekta iznosi 500 hiljada eura, dok budžet opredijeljen za crnogorskog partnera iznosi oko 73 hiljade eura.

Nakon ovog poziva, uslijedilo je objavljivanje poziva za dostavljanje dobrih praksi URBACT-a, koji je trajao od 15. aprila do 30. juna 2024. godine. U okviru ovog poziva, čiji je cilj pronalaženje značajnih lokalnih, integrisanih praksi koje su relevantne za EU i koje bi se u okviru narednog poziva za kreiranje mreža za prenos (predviđenog za 2025. godinu) mogle prenijeti na druge evropske gradove, izabrano je 116 dobrih praksi.

Osim ova dva poziva, na sastanku Odbora za nadgledanje koji je održan u Vespremu, Mađarska, od 29-30. oktobra 2024. godine, odobreno je pokretanje i trećeg, restriktivnog poziva za korisnike sa Zapadnog Balkana. U pitanju je prilagođeni program učenja pod nazivom *URBACT Pioneers Accelerator*, koji je osmišljen tako da pruži podršku gradovima iz regiona u rješavanju specifičnih urbanih izazova putem održivih rješenja, u skladu sa politikama, vrijednostima i praksama EU u oblasti održivog urbanog razvoja. Poziv se bavi temama održive mobilnosti, upravljanja otpadom, urbanom prirodom, podrške zapošljavanju u malim i srednjim preduzećima, razvoja održivog turizma, te kulture. Poziv je otvoren od 19. novembra 2024. godine do 22. januara 2025. godine, a svaki odabrani grad će dobiti budžet do 35 000 eura za realizaciju svojih aktivnosti. Osim toga, u Gentu, Belgija, održan još jedan sastanak Odbora za nadgledanje 27-28. juna 2024. godine.

Krajem decembra 2024. godine obavljen je onlajn monitoring projekata koji se sprovode u okviru ovog Programa – u pitanju su četiri mreže za akciono planiranje i jedna mreža za prenos inovacija. A osim toga, tokom 2024. godine, obavljeno je nekoliko individualnih sastanaka sa korisnicima i zainteresovanim stranama u vezi sa aktivnostima na nivou Programa saradnje URBACT IV.

Kada je riječ o aktivnostima nacionalne URBACT tačke u Crnoj Gori (NUT), čiju ulogu takođe obavlja Ministarstvo evropskih poslova, tokom izvještajnog perioda održana su tri koordinaciona sastanka svih nacionalnih URBACT tačaka na nivou programa. Jedan od sastanaka održan je 12-13. juna 2024. godine, u Utrehtu, Holandija, dok su ostale koordinacije održane u onlajn formatu. Organizovana su i tri odvojena info dana: prvi povodom predstavljanja poziva za prenos inovacija (7. februara u Podgorici), drugi povodom objave Poziva za dobre prakse URBACT-a (8. maja 2024. godine u onlajn formatu) i treći povodom Poziva *Pioneer Accelerator* (12. decembra 2024. godine u onlajn formatu). Pored toga, predstavnica ministarstva prisustvovala je Nacionalnom kampusu koji je održan u periodu od 31. oktobra do 1. novembra u Skoplju, Sjeverna Makedonija.

Prva polovina 2024. godine u okviru Programa međuregionalne saradnje **Interreg Evropa** obilježena je usvajanjem izmijenjenog i dopunjenog Programskog dokumenta. Kako se Program tokom 2023. godine proširio na sedam novih država – pet IPA zemalja, te Moldaviju i Ukrajinu – Evropska komisija je 23. jula 2024. godine odobrila izmjenu i dopunu Programskog dokumenta i njegov sadržaj, čime je ovih sedam zemalja u cjelosti pristupilo Programu. Nakon ovoga, uslijedile su pripreme za potpisivanje finansijskih sporazuma sa ovih sedam zemalja, a finalizacija ovog procesa sa Crnom Gorom se očekuje u prvoj polovini 2025. godine.

Prva polovina 2024. godine bila je obilježena i objavom dva poziva za dostavljanje projektnih predloga. Prvi, Restriktivni poziv bio je namjenjen isključivo zamljama koje su se naknadno pridružile Programu, a čiji su korisnici mogli da se priključe nekom od već ugovorenih projekata iz Prvog i Drugog poziva. Rezultat ovog poziva u Crnoj Gori ogleda se u četiri projekta čija je ukupna vrijednost 8,38 miliona eura, dok je za crnogorske partnere opredijeljen iznos od 380 hiljada eura.

Istovremeno sa Restriktivnim pozivom bio je objavljen i Treći, standardni poziv za dostavljanje projektnih predloga. Od ukupno 113 projektnih aplikacija koje su uslovno odobrene na sastanku Odbora za nadgledanje od 10. i 11. decembra 2024. godine, njih 10 će sprovoditi 12 crnogorskih organizacija i institucija. Ukupan budžet ovih 10 projekata iznosi oko 17 miliona eura dok ta vrijednost za crnogorske korisnike iznosi 1,35 miliona eura.

Budući da su oba poziva za dostavljanje projektnih predloga bila objavljena istovremeno, Ministarstvo evropskih poslova je u saradnji sa Zajedničkim sekretarijatom programa organizovalo jedan info dan 25. aprila 2024. godine u Podgorici. Pored ovog događaja, MEP je 1. oktobra 2024. godine organizovao i informativnu sesiju u o Platformi za učenje politika, drugoj alatki podrške programa Interreg Evropa, na kojoj su predstavnici Platforme imali priliku da upoznaju crnogorske korisnike sa benefitima ovog mehanizma.

Tokom godine, organizovana su tri sastanka Odbora za nadgledanja programa, od kojih dva uživo (4-5. juna u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, i 10-11. decembar u Budimpešti, Mađarska). Osim ovih sastanaka, MEP je prisustvovao webinaru dobrodošlice organizovanom 21. februara 2024. godine radi upoznavanja i predstavljanja sedam novih zemalja u Programu, kao i 10. međuregionalnom forumu „Evropo, hajde da saradujemo! 2024“, koji je organizovan 20-21. marta 2024. godine u Antverpenu, Belgija.

Kada je riječ o makroregionalnim strategijama, Ministarstvo evropskih poslova je nastavilo da koordinira i prati sprovođenje **Strategije EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR)**, kao

i realizaciju strateškog projekta EUSAIR FACILITY POINT - Podrška upravljanju EUSAIR-om za unaprijeđenu saradnju. Ključne aktivnosti su bile usmjerene na finalizaciju Akcionog plana za sprovođenje EUSAIR (AP), što je podrazumijevalo doradu indikatora i redefinisane prioriteta u svih pet stubova strategije. Takođe, AP je značajnije obuhvatio horizontalne oblasti od kojih je za Crnu Goru najznačajnija proces pristupanja EU, kao i osnivanje EUSAIR Savjeta za mlade.

Tokom 2024. godine održani su sljedeći događaji s učešćem crnogorskih predstavnika, uz podršku strateškog projekta EUSAIR Facility Point:

- Sastanak EUSAIR nacionalnih koordinatora i 22. sastanak UO EUSAIR, 21-22. februar (Zagreb, Hrvatska);
- Konferencija „Biodiverzitet i zaštita mora u EUSAIR-u: doprinos Strategiji EU za biodiverzitet 2030, 13-14. mart (Brisel, Belgija);
- Sastanak Tematske radne grupe 3 (Životna sredina), 8- 9. april (Zagreb, Hrvatska);
- Godišnji forum EUSAIR-a, 15-16. maj (Šibenik, Hrvatska);
- Dani makroregionalnih i vodnih strategija, 12-14. jun (Brisel, Belgija);
- Nedjelja makroregionalnih strategija 16-20. septembar (Izola, Slovenija),
- Prvi sastanak Upravnog odbora projekta EUSAIR Facility Point, 2-3. oktobar (Krf, Grčka);
- Sastanak EUSAIR nacionalnih koordinatora i 23. sastanak UO EUSAIR, 9-10. oktobar (Brisel, Belgija);
- 23. sastanak Tematske radne grupe 4 (Održivi turizam), 8. novembar (Drač, Albanija);
- Prvi sastanak EUSAIR Savjeta za mlade, 21-23. novembar (Dubrovnik, Hrvatska);
- Prvi sastanak Tematske radne grupe 5 (Socijalna kohezija), 5. decembar (Zagreb, Hrvatska);
- 20. sastanak Tematske radne grupe 1 (Plavi rast), 9 decembar (Pirej, Grčka).

Kada je riječ o **Strategiji EU za Dunavski region (EUSDR)**, tokom izvještajnog perioda predstavnici Ministarstva evropskih poslova prisustvovali su sastanku EUSDR nacionalnih koordinatora održanom u Briselu, 13. juna 2024. godine, paralelno sa danima EU makroregionalnih strategija i morskih područja, koji su održani od 12. do 14. juna u okviru kojih je organizovan i sastanak MRS na visokom nivou.

Trinaesti godišnji forum strategije održan je od 20. do 21. juna 2024. godine u Beču, pod sloganom „Saradnja u Dunavskom regionu: sada više nego ikada!“, kojem su prisustvovali i predstavnici Ministarstva evropskih poslova. Forum je organizovan od strane austrijskog predsjedništva Strategije EU za Dunavski region, Saveznog ministarstva poljoprivrede, šumarstva, regiona i vodoprivrede i Saveznog ministarstva za evropske i međunarodne poslove, zajedno sa gradom Bečom kao domaćinom. Forumu je prethodio sastanak ministara vanjskih poslova država koje učestvuju u strategiji, na poziv saveznog ministra za evropske i međunarodne poslove Austrije Aleksandera Šalenberga i održao se 20. juna 2024. godine, kojem je prisustvovao ministar vanjskih poslova Crne Gore Filip Ivanović. Tokom sastanka usvojena je zajednička izjava (deklaracija) pod nazivom „Bečka dunavska deklaracija“.

Predstavnici Ministarstva evropskih poslova su učestvovali na 26. sastanku Upravljačke grupe za Prioritetnu oblast 10 – Institucionalni kapaciteti i saradnja, održanom u Kremstu, Austrija, 24-25. aprila 2024. godine i 27. sastanku Upravljačke grupe za Prioritetnu oblast 10 održanom u Štutgartu, Njemačka 28-29. novembra 2024. godine.

Zajednički sastanak nacionalnih koordinatora i koordinatora prioritetnih oblasti održan je 10-11. decembra 2024. godine u Beču, a predstavnici Ministarstva evropskih poslova/Direkcije za horizontalna pitanja i makroregionalnu saradnju prisustvovali su ovom sastanku u onlajn formatu.

U cilju pripreme 5. izvještaja o sprovođenju EU makroregionalnih strategija u periodu od druge polovine 2022. do kraja 2023. godine, od strane Ministarstva evropskih poslova tokom aprila 2024. godine pripremljeni su i poslani odgovori na upitnike Evropske komisije o realizovanim aktivnostima u okviru EUSAIR-a i EUSDR-a.

3. IPA III (2021-2027)

Nakon stupanja na snagu *Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu između Evropske unije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške Evropske unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA) 2.* novembra 2022. godine, ispunjeni su svi formalno-pravni preduslovi za potpisivanje godišnjih finansijskih sporazuma za IPA III programe i kreirani preduslovi za početak ugovaranja i trošenja sredstava EU koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz finansijsku perspektivu IPA 2021-2027.

Kada su u pitanju pravila programiranja i sprovođenja IPA III podrške, shodno odredbama koje važe u državama članicama EU prilikom korišćenja Evropskih strukturnih i investicionih fondova, ključni kriterijumi za dodjelu finansijske podrške u IPA III perspektivi su relevantnost (strateški značaj) i zrelost predloženih projekata. Ovo se prije svega odnosi na adekvatnu spremnost tenderske i projektne dokumentacije, kao i pravnih i tehničkih preduslova, što u najvećoj mjeri zavisi od vrste projekta. Iznosi i oblasti podrške su preciznije definisani IPA programskim okvirom, kao glavnim strateškim dokumentom za programiranje u IPA-i III, i to kroz pet oblasti podrške, takozvanih prozora: (1) Vladavina prava, temeljna prava i demokratija; (2) Dobro upravljanje, usklađivanje sa pravnom tekovinom, strateško komuniciranje i dobrosusjedski odnosi; (3) Zelena agenda i održivo povezivanje; (4) Konkurentnost i inkluzivni rast i (5) Teritorijalna i prekogranična saradnja.

Tokom 2024. godine, radilo se na finalizaciji programiranja programa IPA 2024 i višegodišnjih operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti *Životna sredina i Zapošljavanje i socijalne politike*. Dodatno, započeto je programiranje višegodišnjeg programa IPA 2025-2027. U dijelu kreiranja formalno pravnih preduslova za sprovođenje akcija, tokom 2024. godine su potpisana i tri finansijska sporazuma – za programe IPARD III, IPA 2024 i za proširenje trans-evropske saobraćajne mreže u Crnoj Gori, Ruta 4, dionica Mateševo-Andrijevića za period 2024-2027, kao i dvije dopune finansijskih sporazuma – za programme IPA 2021 i IPA 2022.

3.1. IPA 2021

Finansijski sporazum za program IPA 2021⁵ potpisan je 15. decembra 2022. godine i njime je opredijeljeno ukupno 37,5 miliona eura eura, od čega je iznos EU sredstava 34,41 miliona eura, dok je iznos nacionalnog kofinansiranja 3,1 milion eura eura. S obzirom na datum potpisivanja finansijskog sporazuma, rok za ugovaranje programa je 15. decembar 2025. godine. Opredijeljena sredstva su namijenjena za sprovođenje pet akcija, i to:

- *Podrška EU sektoru poljorivrede u Crnoj Gori*, podržana u iznosu od 13 miliona opredijeljenih EU sredstava (od čega EU sredstva iznose 11 miliona eura i nacionalno kofinansiranje 2 miliona eura);

---

⁵ Dopunom Finansijskog sporazuma od 26. decembra 2024. godine, inicijalna vrijednost programa od 32,4 miliona eura EU sredstava i 1,1 milion eura nacionalnog kofinansiranja je uvećana sa dodatnih ukupno 4 miliona eura – 2 miliona eura koje je opredijelila EU i 2 miliona eura nacionalnog kofinansiranja, čime je ukupna vrijednost programa uvećana na 37,5 miliona eura.

- *Aktivnosti u vezi sa pravnom tekovinom iz oblasti politika životna sredina i klimatska akcija*, koja je podržana sa 6,275 miliona eura bespovratnih sredstava EU, dok nacionalno kofinansiranje u iznosu od 1,107 miliona eura;
- *Podrška EU održivom povezivanju i zelenoj agendi u Crnoj Gori*, podržana u iznosu od 3,485 miliona eura;
- *Instrument EU za podršku reformama*, podržana u iznosu od 10 miliona eura;
- *Instrument za evropsku integraciju*, koja je podržana sa 3,65 miliona eura.

Sektor **Poljoprivrede** je kroz program IPA 2021 inicijalno bio podržan sa 9 miliona eura EU sredstava i akciju *Podrška EU sektoru poljoprivrede u Crnoj Gori*. Akcija će se sprovesti kroz ukupno 12 ugovora, od kojih je 6 ugovora u direktnom upravljanju i u nadležnosti Delegacije EU u Podgorici; za sprovođenje 4 ugovora koji su u indirektnom upravljanju je zadužen Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU) Ministarstva finansija, dok je za 2 ugovora zadužena UKP. Korisnik ove akcije je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Akcija je usmjerena na postizanje rezultata u četiri ključne oblasti: poljoprivreda i ruralni razvoj; bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni poslovi; ribarstvo; i šumarstvo. Osnovni cilj akcije je kreiranje uspješnog sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u Crnoj Gori koji obezbjeđuje zapošljavanje i održivu proizvodnju kvalitetne hrane za domaće i strane potrošače, uz kreiranje efikasne administracije u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednosti hrane, veterine, fitosanitarnih poslova, ribarstva i šumarstva.

U skladu sa potrebama sektora, u decembru 2024. godine je izvršena izmjena akcionog dokumenta. Ova izmjena se ticala planiranih aktivnosti i finansijskih sredstava u okviru komponente 2 akcionog dokumenta, koja se odnosi na oblast bezbjednosti hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, koja se sprovodi indirektno i koja je podržana sa dodatnih 2 miliona eura nacionalnog doprinosa i komponente 1 akcionog dokumenta, koja se odnosi na oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja i sprovodi se direktno, koja je podržana sa dodatnih dva miliona eura EU doprinosa. Samim tim, ukupna vrijednost akcije je uvećana na 13 miliona eura (11 miliona eura EU sredstava i 2 miliona eura nacionalnog kofinansiranja).

Kada su aktivnosti u 2024. godini u pitanju, akcenat je bio na pripremi tehničke dokumentacije i raspisivanju tendera, sa planom potpisivanja prvih ugovora tokom 2024. godine. S tim u vezi, ukupno su potpisana četiri ugovora čija je implementacija u toku⁶.

Oblast **Životne sredine** je podržana kroz projekat *Aktivnosti u vezi sa pravnom tekovinom iz oblasti politika životna sredina i klimatska akcija* sa ukupno 6, 275 miliona eura. Akcija ima za cilj da pruži podršku Crnoj Gori u razvoju tehničkih kapaciteta za zaštitu životne sredine, unapređenju kvaliteta zaštite i da doprinese pripremi i implementaciji politika u vezi sa klimatskim promjenama, zaštitom biodiverziteta i da ubrza promjene ka niskokarbonskoj ekonomiji, u skladu sa obavezama koje proističu iz PP 27. Projekat se realizuje kroz pet ugovora – četiri ugovora o uslugama i jedan ugovor o nabavci opreme, od kojih su svi u nadležnosti Uprave za kapitalne projekte.

Priprema tenderske dokumentacije za četiri ugovora je u toku, dok je realizacija ugovora *Podrška uspostavljanju mreže Natura 2000* počela u maju 2024. godine. U okviru ove akcije, najveći ugovor predstavlja nabavka višenamjenskog broda za istraživanje i opreme za

⁶ Ministarstvo evropskih poslova je pripremio *Informaciju o statusu sprovođenja projekata planiranih Godišnjim IPA akcionim programom za Crnu Goru za 2021. godinu*, koju je Vlada Crne Gore usvojila u februaru 2025. godine, kako bi se ukazalo na prepoznate rizike kod pojedinačnih ugovora i potencijalnu opasnost od gubitka opredijeljenih sredstava. Zaključcima su zadužena Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, da kod ugovora koji su prepoznati kao visoko rizični, definišu mjere za ublažavanje rizika, u cilju što efikasnijeg korišćenja dostupnih EU sredstava, kao i Uprava za kapitalne projekte i Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći u Ministarstvu finansija da pravovremeno sprovede sve faze postupka ugovaranja IPA sredstava u okviru programa IPA 2021 u skladu sa rokom definisanim Finansijskim sporazumom.

nadgledanje za potrebe sprovođenja Okvirne direktive o morskoj strategiji, u vrijednosti od 3,5 miliona eura⁷.

Sektor **Saobraćaja** je kroz program IPA 2021 podržan kroz akciju *Podrška EU održivom povezivanju i zelenoj agendi u Crnoj Gori* sa 3,485 miliona eura EU sredstava. Akcija ima za cilj promovisanje održive i efikasne transportne mreže ka Zelenoj ekonomiji u Crnoj Gori. To uključuje mjere koje imaju za cilj ublažavanje rizika od uticaja na životnu sredinu, povećanje nivoa bezbjednosti i sigurnosti ili promociju alternativnih energetske goriva. Dodatno, zbog nedostatka kapaciteta u okviru različitih transportnih institucija, biće pružena dalja stalna podrška pravnom okviru i institucionalnom jačanju i programiranju, upravljanju, praćenju i kontroli od suštinskog značaja, kako bi se osigurao kvalitet i zrelost projektnog plana i povećale stope apsorpcionih kapaciteta. Ovo je prije svega ključno u cilju pripreme Crne Gore za buduće strukturne fondove.

Projekat se sprovodi kroz jedan ugovor o uslugama - *Tehnička podrška za izgradnju kapaciteta i unaprijeđenu pravnu harmonizaciju, učinak i efikasnost u sektoru saobraćaja u Crnoj Gori* i koji će se sprovoditi direktno, odnosno, za njegovo ugovaranje je bila zadužena Delegacija EU u Crnoj Gori. Projekat je počeo i Inicijalni sastanak je održan 17. februara 2025. godine.

Programom su podržane i dvije **horizontalne akcije** - Instrument EU za podršku reformama i Instrument za evropsku integraciju.

Akcija *Instrument EU za podršku reformama* je podržana sa 10 miliona eura i ima za cilj osnaživanje kapaciteta institucija uključenih u proces planiranja, programiranja i implementacije IPA-e, kao i unapređivanje sektorske koordinacije. Takođe, cilj instrumenta je da blagovremeno i efikasno odgovori potrebama pregovaračkog procesa i da na nivou konkretnog sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u EU. Instrumentom se podržava koordinacija i saradnja sa drugim partnerima, posebno međunarodnim finansijskim institucijama (Svjetska banka, Evropska banka za obnovu i razvoj), međunarodnim organizacijama (UN) i državama članicama EU. S obzirom na širok spektar definisanih oblasti podrške, Instrumentom EU za podršku reformama upravlja Upravni odbor, koji pored predstavnika Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, čine i predstavnici Vlade Crne Gore iz reda visokorukovodnog kadra. Tokom 2024. godine održana su dva sastanka Upravnog odbora na kojima su razmatrani predlozi reformskih inicijativa koje mogu biti finansirane putem ovog instrumenta u narednom periodu, kao i više konsultativnih sastanaka sa međunarodnim partnerima kojima je povjereno indirektno upravljanje EU sredstvima – Svjetska banka, EBRD, UN.

U okviru akcije *Instrument za evropsku integraciju*, ugovoreno je ukupno 7 projekata i rezervisana sredstva za još jedan projekat u vrijednosti od 2.950.000 eura.

3.2. IPA 2022

Finansijski sporazum za program IPA 2022 je potpisan 6. juna 2023. godine. Ukupna vrijednost programa je 40,32 miliona eura⁸ (bez nacionalnog kofinansiranja). Pored horizontalne akcije Instrument za evropsku integraciju, za koju je opredijeljeno 8,72 miliona eura, programom su predviđene i dvije direktne budžetske podrške za: 1) Reformu javne uprave, u ukupnom iznosu od 16,6 miliona eura i 2) Integrisano upravljanje granicom, u ukupnom iznosu od 15 miliona eura.

⁷ Ibid.

⁸ Izmjenom Finansijskog sporazuma od 19. decembra 2024. godine, ukupna inicijalna vrijednost programa (37,72 miliona eura EU sredstava) je uvećana sa 2,6 miliona eura koji će biti namijenjeni podršci u jačanju ljudskih kapaciteta u oblasti reforme javne uprave, čime ukupna vrijednost programa sada iznosi 40,32 miliona eura.

U pogledu akcije **Podrška EU za reformu javne uprave** koja je kroz ovaj program podržana u iznosu od 16,6 miliona eura (prvobitno 14 miliona eura), nadovezujući se na programske aktivnosti započete 2023. godine, Ministarstvo javne uprave (MJU), zajedno sa drugim relevantnim institucijama i Delegacijom Evropske unije, koordiniralo je aktivnosti u dijelu nastavka programiranja akcionog dokumenta za 2022. godinu za reformu javne uprave (PAR) i upravljanja javnim finansijama (UJF). Proces je uključivao opredjeljivanje dodatnih 2,6 miliona eura EU sredstava za ovu direktnu budžetsku podršku. Aktivnosti su sprovedene s ciljem pružanja dodatne podrške tokom procesa pristupanja EU, finansiranjem dvije oblasti koje su prepoznate kao ključne u pretpristupnom procesu: životna sredina i zapošljavanje i socijalna politika. Pomenute oblasti su prepoznate kao prioritetne za jačanje IPA struktura i kapaciteta, a komplementarna podrška u vidu šema obuke planirana je kroz EUIF 2024 u iznosu od 3 miliona eura. Ovaj dodatak je u skladu sa strateškim ciljem profesionalne javne uprave u okviru Strategije RJU 2022-2026, a izmjene i dopune AD 2022 su potpisane u decembru 2024. godine.

U okviru komplementarne podrške za reformu javne uprave (RJU), za koju je namijenjen iznos 3,5 miliona eura, planirani su sljedeći ugovori:

- 1) *Podrška koordinaciji, praćenju i izvještavanju o Strategiji reforme javne uprave i Programu reforme upravljanja javnim finansijama 2022-2026*, u iznosu od 700.000 eura. Ugovor je dodijeljen Centru izvrsnosti za finansije iz Ljubljane i implementacija projekta je počela u septembru 2023. godine u trajanju od 3 godine;
- 2) *Drugi projekat EU za reformu javne uprave – Tehnička podrška Crnoj Gori za podršku sprovođenju usluga javnog servisa i upravljanju resursima*, realizuje se u okviru komplementarne podrške za reformu javne uprave i upravljanje javnim finansijama, u vrijednosti od 1,3 miliona eura i otpočeo je u decembru 2023. godine;
- 3) Preostalih 1,5 miliona eura opredjeljeno je za realizaciju *Programa upravljanja javnim finansijama za period 2022 -2026*, čija je realizacija otpočela u novembru 2024. godine.

Kroz akciju **Podrška EU za integrisano upravljanje granicom** planirana su izdvajanja u iznosu od 15 miliona eura, od čega je 12 miliona predviđeno za budžetsku podršku za integrisano upravljanje granicom i 3 miliona eura za komplementarnu podršku. Prva, fiksna tranša od četiri miliona eura je isplaćena Crnoj Gori 5. januara 2024. godine, dok će Zahtjev za isplatu prve, varijabilne tranše, Ministarstvo finansija uputiti Evropskoj komisiji tokom drugog kvartala 2025.

Implementacija budžetske podrške je u toku, dok se u okviru komplementarne podrške trenutno sprovode sljedeći ugovori:

- 1) *Twinning ugovor* u iznosu od 1,5 miliona eura, kojim su obuhvaćeni specifični treninzi za graničnu policiju, jačanje kapaciteta u oblasti detekcije i presretanja, kao i pružanje dodatnih inputa za usklađivanje nacionalne Strategije integrisanog upravljanja granicom sa evropskim konceptom, ažuriranje Šengenskog akcionog plana (ŠAP) i razvoj reakcionih kapaciteta u skladu sa strateškim ciljevima. Ugovor je potpisan 27. septembra 2024. godine i u skladu sa planom je, početkom oktobra 2024. godine, započeto njegovo sprovođenje u trajanju od 36 mjeseci;
- 2) *Ugovor o uslugama – ekspertska podrška* u iznosu od 1.350.000 eura. Ugovor je potpisan sa konzorcijumom koji predvodi konsultantska kuća KPMG 13. decembra 2023. godine. Kroz ugovor realizovaće se podrška uspostavljanju okvira za mjerenje rezultata (indikatora), podrška u izvještavanju i uspostavljanje sistema javnih nabavki u skladu sa Šengenskim akcionim planom, podrška u uspostavljanju centralizovane baze podataka javnih nabavki u pripremi tendera i sprovođenju nabavki u sastavljanju i implementaciji kampanje vidljivosti, političkom dijalogu i uključivanju NVO;
- 3) *Okvirni ugovor* koji podrazumijeva eksternu verifikaciju, monitoring i izvještavanje o potvrdi kredibilitnosti podataka, u iznosu od 150.000 eura. Implementacija ugovora još nije

započeta jer su predviđena sredstva planirana za eksternu evaluaciju, monitoring i izvještavanje na kraju sprovođenja Sektorske budžetske podrške.

Što se tiče **Instrumenta za evropsku integraciju**, u okviru ovog programa je do sada odobreno finansiranje ukupno 7 projekata u vrijednosti od oko 2,5 miliona eura.

3.3. IPA 2023

U okviru podrške državama Zapadnog Balkana u suočavanju sa energetsom krizom, Evropska komisija je kroz program IPA 2023 opredijelila za Crnu Goru 30 miliona eura direktne budžetske podrške.

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2023. godinu, potpisan je 27. februara 2023. godine, dok će iznos od 30 miliona eura Crnoj Gori biti uplaćen u vidu dvije tranše – prva, fiksna tranša u iznosu od 27 miliona eura je uplaćena 23. marta 2023. godine, dok preostali iznos od 3 miliona eura, u vidu druge, varijabilne tranše, bi trebao biti isplaćen tokom prve polovine 2025. godine, u skladu sa uslovima koji su precizirani Finansijskim sporazumom. Takođe, paket dodijeljene podrške je u skladu sa nacionalnim strateškim okvirom u energetsom sektoru i smatra se značajnim u cilju stvaranja finansijske poluge za obezbjeđivanje bolje zaštite ranjivih grupa, malih i srednjih preduzeća i promocije mjera koje bi pomogle Crnoj Gori da poveća otpornost vlastitog energetsog sektora. Sprovođenje Akcionog plana kojim su definisane aktivnosti i ispunjavanje indikatora za ovu budžetsku podršku vrši Ministarstvo energetike, a Vlada Crne Gore je u julu 2024. godine usvojila izvještaj o realizaciji Paketa energetske podrške.

Opšti cilj akcije programa IPA 2023 je da se pomogne Crnoj Gori u smanjenju socio-ekonomskog uticaja rasta cijena energije, posebno uticaja koji ovaj rast ima na mala i srednja preduzeća i domaćinstva, te da se ojača ukupni kapacitet Vlade za pružanje usluga prilagođenih ugroženim domaćinstvima i podrži socio-ekonomska situacija, energetska sigurnost i tranzicija Crne Gore ka zelenoj energiji. Akcija će doprinijeti Vladinoj politici smanjenja negativnog uticaja energetske krize na građane i osigurati pružanje osnovnih usluga, naročito najugroženijim segmentima stanovništva, stambenom sektoru i mikro malim i srednjim preduzećima. Istovremeno će se pritom voditi računa da mjere podrške ne dovode do povećanja potrošnje energije, već će iste biti realizovane u kombinaciji sa mjerama energetske efikasnosti i podrške dugoročnom socio-ekonomskom oporavku, energetske sigurnosti i energetske tranziciji države.

3.4. IPA 2024

Tokom 2024. godine, došlo je do finalizacije programa i isti je Evropska komisija usvojila 27. maja 2024. godine, dok je Finansijski sporazum potpisan 13. decembra 2024. godine. Programom je opredijeljeno ukupno 29,65 miliona eura (od čega EU sredstva iznose 26,6 miliona eura i nacionalno kofinansiranje 3,05 miliona eura) za akcije u oblastima: 1) Vladavina prava; 2) Životna sredina; 3) Zapošljavanje i socijalna politika; i za horizontalnu akciju 4) Instrument za evropsku integraciju. Za ovaj program, u toku je priprema tehničke dokumentacije u okviru akcija koje su programom obuhvaćene.

Dodatno, u julu 2024. godine, u okviru Ekonomsko-investicionog plana (EIP) za Zapadni Balkan, usvojena je odluka o finansiranju granta od 100 miliona eura za izgradnju dionice Mateševo-Andrijevića autoputa Bar-Boljare. S tim u vezi, Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije za proširenje trans-evropske saobraćajne mreže u Crnoj Gori, Ruta 4, dionica Mateševo-Andrijevića u okviru Višegodišnjeg akcionog plana za period 2024-2027 je potpisan 2. decembra 2024. godine, čime je EU Crnoj Gori dodijelila opredijeljena sredstva u cilju finalizacije ove dionice puta.

Paralelno sa programiranjem godišnjih akcija, finalizovani su nacrti operativnih programa (OP) za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i socijalne politike, za koje je Evropska komisija opredijelila ukupno 66 miliona bespovratnih EU sredstava. S tim u vezi, oba operativna programa Evropska komisija je usvojila 5. avgusta 2024. godine, i tokom 2025. godine se očekuje potpisivanje finansijskih sporazuma, čime će se kreirati i formalno-pravni uslovi za početak njihovog sprovođenja.

3.5 IPA 2025-2027

Programiranje programa IPA 2025-2027 je započeto tokom 2024. godine i u okviru programa, dvije horizontalne akcije – Instrument za sprovođenje reformi i Instrument za evropsku integraciju, u ukupnom iznosu od 45 miliona eura su izrađene i dostavljene Evropskoj komisiji na komentare u novembru 2024. godine. Povratni komentari su dobijeni u decembru 2024. godine i u toku je njihovo usaglašavanje. Unaprijeđeni nacrti akcionih dokumenata su dostavljeni Delegaciji EU 14. februara 2025. godine.

3.6. IPARD III

Kada je IPARD III u pitanju, Finansijski sporazum za period 2021-2027 između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Instrumenta prepristupne podrške IPA III (IPARD III), potpisan je 24. januara 2024. godine i isti je stupio na snagu 2. februara 2024, čime su kreirani formalno-pravni uslovi za trošenje opredijeljenih sredstava. Kroz sprovođenje IPARD III programa, crnogorskim poljoprivrednicima je dostupno ukupno 81,97 miliona eura bespovratnih sredstava, od čega je Evropska unija opredijelila ukupno 63 miliona eura bespovratnih sredstava, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 18,97 miliona eura. Uz doprinos privatnih korisnika, u iznosu do 46,3 miliona eura, sprovođenjem IPARD III programa, tokom perioda 2021-2027, u planu su investicije u crnogorsku poljoprivredu u ukupnom iznosu preko 128 miliona eura.

Tokom 2024. godine, kroz IPARD III program raspisana su četiri javna poziva u okviru mjera 1, 3 i 7. Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ primila je oko 700 prijava u periodu od avgusta do novembra 2024. Mjera 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ primila je 57 zahtjeva, u iznosu od 22,57 miliona eura tražene podrške, nakon produženja roka javnog poziva do 27. septembra 2024. godine. Mjera 7 - podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ primila je 165 prijava, odnosno 17,07 miliona eura tražene podrške, a podmjera 7.2 „Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu“ 19 zahtjeva – 280.082,46 eura tražene podrške. Istovremeno, tokom ovog perioda radilo se na akreditaciji Mjere 4 „Agro-ekološke-klimatske i mjere organske proizvodnje“ i zahtjev za povjeravanje izvršenja budžetskih zadataka je dostavljen Evropskoj komisiji 12. jula 2024. godine, dok je paket za akreditaciju Mjere 6 „Investicije u ruralnu javnu infrastrukturu“ dostavljen nacionalnom službeniku za ovjeravanje. Dodatno, priprema paketa akreditacije za Mjeru 5 – LEADER, planirana je tokom 2025. godine.

Pored objavljenih javnih poziva, 20. juna 2024. godine, održan je i treći sastanak IPARD III Odbora za nadgledanje. Na održanoj sjednici usvojene su izmjene IPARD III programa, osiguravajući potpuno usklađivanje sa Sektorskim sporazumom.

4. PLAN RASTA - REFORMSKA AGENDA ZA CRNU GORU 2024-2027 ZA INSTRUMENT EU ZA REFORME I RAST

Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan je ključni dokument koji ima za cilj ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore prema prosjeku Evropske unije i sprovođenje neophodnih reformi

kako bi se ubrzala integracija u EU. Za Crnu Goru je alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti.

Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Shodno programskim dokumentima, planirana je dodijela sredstava u šest polugodišnjih tranši podrške, u zavisnosti od stepena realizacije planiranih reformi. Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi, zbog čega je ovaj dokument važan za ekonomski i politički razvoj Crne Gore, kao i za ubrzanje evropske integracije.

Radni tim, formiran u januaru 2024. godine posvećeno je radio na unapređenju Reformske agende kroz redovne i intenzivne konsultacije s Evropskom komisijom, njenim relevantnim tijelima komisije i Delegacijom EU u Crnoj Gori kao ključnih partnera u ovom procesu. Tokom februara 2024. godine održane su i ključne konsultacije sa predstavnicima Generalnog direktorata Evropske komisije za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR), koje su omogućile mapiranje liste infrastrukturnih projekata za potencijalno finansiranje kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO). Finalni Predlog osnovnih reformskih mjera i koraka za Reformsku agendu za Instrument EU za reforme i rast sadrži 32 indikativne prioritetne reformske mjere u okviru četiri oblasti politika, 14 podoblasti politika (sektora) i korake definisane kao neophodne za ispunjavanje reformi. Dokument je na tehničkom nivou usaglašen sa Evropskom komisijom 19. juna 2024. godine, nakon čega je razmotren i usvojen od strane Vlade 20. juna 2024. godine.

- 1. Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora:** Cilj je pojednostavljenje administrativnih procedura, smanjenje neformalne ekonomije, poboljšanje transparentnosti i upravljanja državnim preduzećima. U ovoj oblasti definisano je 7 reformi i 33 koraka za njihovu realizaciju.
- 2. Digitalna i energetska tranzicija:** Fokus je na implementaciji 5G mreža, unapređenju digitalne sigurnosti, smanjenju zavisnosti od fosilnih goriva, promociji e-mobilnosti i dekarbonizaciji energetskog sektora. U okviru ove oblasti predviđeno je 12 reformi i 42 koraka.
- 3. Razvoj ljudskog kapitala:** Ova komponenta obuhvata unapređenje obrazovnog sistema, povećanje zapošljivosti i socijalne inkluzije. Definisano je 5 reformi sa 10 ključnih koraka, sa ciljem jačanja konkurentnosti radne snage i smanjenja nezaposlenosti.
- 4. Vladavina prava i temeljna prava:** Ova oblast stavlja akcenat na jačanje nezavisnosti sudstva, borbu protiv korupcije, te unapređenje zaštite ljudskih prava, uključujući prava manjina i slobodu izražavanja. Predviđeno je 8 reformi i 29 koraka koji će pomoći u usklađivanju sa evropskim standardima.

Tabela 6: Pregled broja obaveza (koraka) iz Reformske agende 2024-2027 i pripadajuća finansijska podrška po polugodištima:

Oblast politike	feb 2025	jun 2025	dec 2025	jun 2026	dec 2026	jun 2027	dec 2027	Ukupno
1. Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora	4	3	8	3	8	5	3	34
2. Zelena energija i digitalizacija	7	5	10	2	9	1	8	42
3. Razvoj ljudskog resursa	0	1	5	1	5	3	9	24
4. Temeljna prava i	3	2	9	4	6	2	4	30

vladavina prava								
Broj međukoraka	14	11	32	10	28	11	24	130
Iznos EU finansijske podrške	29.544 .116,4 2	22.592 .559,6 1	83.418 .681,6 4	27.806 .227,2 1	91.528 .831,2 5	38.233 .562,4 2	90.370 .238,4 5	383.49 4.217, 00

Usaglašena finalna verzija Reformske agende usvojena je na sjednici Vlade 26. septembra 2024. godine, a dostavljena Evropskoj komisiji 3. oktobra 2024. godine. Od prve tranše prefinansiranja u iznosu od 26,84 miliona eura planirano je da se 14,35 miliona eura opredijeli za projekte koji su predloženi kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir i to:

1. *Izgradnja DV 110 kV Herceg Novi – Vilusi, rekonstrukcija 110/35 kV TS Vilusi i proširenje 110/35 kV TS Herceg Novi, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 18,2 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 3,1 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);
2. *Uvođenje SCADA u distributivni sistem operatora u Crnoj Gori.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 26,3 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 5,1 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je EBRD;
3. *Izgradnja TS 400/110 kV Brezna – II faza, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi 31,3 miliona eura, dok se kroz investicioni grant traže bespovratna sredstva u iznosu od 6,4 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je EBRD.

Pored navedenog, u okviru produženog 10. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata Ministarstvo saobraćaja je podnijelo projektnu aplikaciju za pripremu glavnog projekta sa pratećom tehničkom i tenderskom dokumentacijom, nadzor nad pripremom tehničke dokumentacije i izvođenjem radova, i izgradnja dionice Mateševo-Andrijevića autoputa Bar-Boljare. Ukupna procijenjena vrijednost projekta je 604,6 miliona eura, dok je kroz ovaj poziv podnijeta projektna prijava u iznosu od 144 miliona eura. U julu 2024. godine u okviru Ekonomsko-investicionog plana (EIP) za Zapadni Balkan usvojena je odluka o finansiranju granta od 100 miliona eura iz IPA III sredstava za podršku izgradnji navedene dionice, a najavljeno je i dodatnih 50 miliona eura tokom 2025. godine.

Ministarka evropskih poslova je 21. oktobra 2024. godine donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Reformske agende 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast, a do kraja 2024. godine su održane tri sjednice Koordinacionog tijela. Prva redovna polugodišnja tranša u iznosu od 29,5 miliona eura se očekuje za korake iz Reformske agende koje je neophodno ispuniti do 28. februara 2025. godine, a rok za dostavljanje izvještaja EK je 15. mart 2025. godine.